

МІНІСТРЕСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В.Н. КАРАЗІНА
СОЦІОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра прикладної соціології та соціальних комунікацій

Пояснювальна записка
до кваліфікаційної роботи
на тему
**«ВОЄННА ФОТОГРАФІЯ ЯК МЕДІАПРОДУКТ У СТРУКТУРІ
ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ НА ПРИКЛАДІ
РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ»**

Виконав:
Студент 4 курсу, групи ЗСМК-42
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 061 «Журналістика»
Самойлов Іван Денисович

Керівник:
д.соц.н., доц. Голиков Олександр Сергійович

Харків – 2024

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Соціологічний факультет
Кафедра прикладної соціології та соціальних комунікацій
Спеціальність 061 «Журналістика»
Освітньо-професійна програма «Медіакомунікації та зв'язки з громадськістю»
Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри

Ірина СОЛДАТЕНКО
ім'я, прізвище

“21” вересня 2024 року

Підпис

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу бакалавра

Самойлова Івана Денисовича
(прізвище, ім'я та по батькові)

1. Тема роботи «Воєнна фотографія як медіапродукт у структурі інформаційної війни на прикладі російсько-української війни»
керівник роботи Голіков Олександр Сергійович, доктор соціологічних наук, доцент кафедри соціології та доцент кафедри політичної соціології Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)
затверджені наказом по університету від «...» ... 2024 року № ...

2. Строк подання здобувачем вищої освіти роботи 24 травня 2024 року

3. Перелік питань, які потрібно розробити:

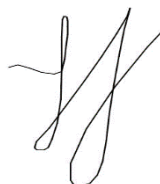
1. Інформаційна війна як органічна складова російсько-української війни.
2. Воєнна фотографія як елемент документування подій та засіб для маніпуляцій.
3. Етичні засади воєнної фотографії.
4. Етичні дилеми воєнної фотографії російсько-української війни у вітчизняних та закордонних медіа.
5. Фотофейки про російсько-українську війну.

4. План роботи:

№ з/п	Назви етапів роботи
1	Вибір студентом теми КРБ і подання заяви на кафедру; затвердження тем і призначення наукового керівника; складання і затвердження індивідуального завдання на виконання КРБ
2	Підготовка вступу і розділу 1 КРБ
3	Підготовка розділу 2 КРБ
4	Підготовка висновків і переліку використаних джерел
5	Подання студентом завершеної КРБ науковому керівнику для перевірки та оформлення відгуку
6	Попередній розгляд КРБ на комісії від кафедри
7	Перевірка кваліфікаційних робіт бакалаврів на відсутність запозичень
8	Доопрацювання роботи, прийняття кафедрою рішення про допуск роботи до захисту в ЕК, оформлення та зовнішнє рецензування
9	Захист КРБ в ЕК і присвоєння випускникам кваліфікації

5. Дата видачі завдання 21 вересня 2023 року

Здобувач вищої освіти

(підпис)

Іван САМОЙЛОВ

(ім'я, прізвище)

Керівник роботи

(підпис)

Олександр ГОЛІКОВ

(ім'я, прізвище)

ЗМІСТ

ЗМІСТ	2
ВСТУП	3
1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ВОЄННОЇ ФОТОГРАФІЇ У СТРУКТУРІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ	7
1.1 Інформаційна війна як органічна складова російсько-української війни	7
1.2 Воєнна фотографія як елемент документування подій та засіб для маніпуляцій	15
1.3 Етичні засади воєнної фотографії	24
Висновки до розділу 1	30
2 ДОСЛІДЖЕННЯ ВОЄННИХ ФОТОГРАФІЙ ЯК МЕДІАКОНТЕНТУ У СТРУКТУРІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ НА ПРИКЛАДІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	32
2.1 Етичні дилеми воєнної фотографії російсько-української війни у вітчизняних та закордонних медіа	32
2.2 Фотофейки про російсько-українську війну	47
Висновки до розділу 2	56
ВИСНОВКИ.....	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	64
АНОТАЦІЯ	69
ABSTRACT	70

ВСТУП

Актуальність теми. Протягом останніх десяти років, починаючи з моменту, коли росія захопила Крим і вторглася на Донбас, а особливо після початку повномасштабного вторгнення на територію України 24 лютого 2022 року, ми спостерігаємо значне зростання публікацій фотографій війни у медіа. Зображення привертають увагу не тільки українців, але й світової спільноти до теми російсько-української війни, роблячи її однією з найпоширеніших у вітчизняних та закордонних медіа. Велика кількість світлин стимулює читачів довіряти візуальним доказам: фотографіям, відео та коментарям безпосередніх учасників подій. Однак, з розвитком технологій, сучасні медіа не можуть ігнорувати вплив ідеології та маніпуляцій, які стають ключовими елементами у висвітленні збройних конфліктів. Підкреслюється важливість критичного аналізу та перевірки інформації, яку ми сприймаємо з медіа, щоб уникнути впливу пропаганди та неправдивих наративів.

Воєнна фотографія як медіапродукт відіграє ключову роль у структурі інформаційної війни, особливо в контексті російсько-української війни, завдяки своєму впливу на громадську думку та документуванню реальності. Вона є потужним засобом пропаганди, формуючи емоційне сприйняття та підтримку однієї зі сторін конфлікту. Фотографії з місць бойових дій мають значний емоційний вплив, сприяють мобілізації суспільства та міжнародної підтримки, водночас підкреслюючи етичні питання правдивості та маніпуляції. Сучасні технології та соціальні мережі забезпечують швидке розповсюдження цих знімків, підвищуючи їх значимість у боротьбі за інформаційну перевагу. Дослідження ролі воєнної фотографії допомагає розуміти механізми інформаційного впливу та розробляти стратегії протидії дезінформації, зберігаючи історичну пам'ять про конфлікт.

Ступень наукового дослідження обраної теми. Тема воєнної фотографії як медіапродукту у структурі інформаційної війни на прикладі російсько-української війни активно досліджується різними науковцями та

експертами, які представляють такі дисципліни як журналістика, медіазнавство, інформаційна безпека та комунікації. Питанням медіаетики та ролі військової журналістики у російсько-українській війні присвячені роботи Акопяна К. А. [1], Жугая В. Й. [7] та Штурхецького С. В. [31]. Дослідження, що висвітлюють образ України у медіа та вплив війни на наративи в медіапросторі, проводили Давліканова О. та Костенко А. [2]. Аспекти інформаційної війни та медіапростору в сучасному суспільстві розглянуті в роботах Данильяна О. Г. та Дзьобаня О. П. [3], а також у дослідженнях Копана О. В. та Мельника В. І. [10]. Особливу увагу механізмам реалізації контрпропаганди через фотоконтент комунікативних платформ приділяє Досенко А. [5], в той час як Журавель М. [8] описує конкретні випадки застосування фотографії як зброї у контексті пропаганди та інформаційної війни. Етичні аспекти журналістики під час війни висвітлені у роботах науковців, що досліджували Етичний кодекс українського журналіста [6] та інші нормативні документи, які регулюють діяльність журналістів у воєнний час. Пилип'юк В. у своїй роботі [25] аналізує інформаційно-комунікативні та пізнавальні функції фотографії, що є важливими для розуміння її ролі у створенні медіапродуктів під час війни. Дослідження щодо маніпуляцій та використання візуального контенту в інформаційно-смысловій війні проводили Родигін К. М. та Єрмакова І. О. [26], а також Яковленко К. [34], які розглядають фотографію як елемент документування подій та засіб маніпуляції. Праці Табінського Я. [27] та Павлова Д. [24] доповнюють розуміння візуальних концептів та специфіки контрпропагандистських технологій. Дослідження теми воєнної фотографії в контексті російсько-української війни включають також аналіз конкретних випадків, таких як фотофейки, що розкриваються у статті «Фотографія як зброя» [29] та інших медіаматеріалах [33]. Таким чином, вітчизняна наукова література та медіадослідження активно висвітлюють тему воєнної фотографії як медіапродукту у структурі інформаційної війни, зокрема на прикладі російсько-української війни.

Метою дослідження є визначення ролі воєнної фотографії як медіапродукту в структурі інформаційної війни на прикладі російсько-української війни.

Для досягнення мети необхідно вирішити наступні **завдання**:

1. Розглянути поняття «інформаційної війни» як органічної складової російсько-української війни;
2. Окреслити поняття «воєнна фотографія» як елементу документування подій та засобу для маніпуляцій;
3. Проаналізувати етичні засади воєнної фотографії;
4. Визначити етичні дилеми воєнної фотографії російсько-української війни у вітчизняних та закордонних медіа.
5. Розкрити фотофейки про російсько-українську війну.

Об'єктом дослідження є воєнна фотографія як медіапродукт у структурі інформаційної війни на прикладі російсько-української війни.

Предметом дослідження є властивості та функції воєнної фотографії в контексті інформаційної війни, зокрема, її етичні дилеми, а також фотофейки в контексті російсько-української війни.

У роботі використано такі **методи** дослідження: пошуку та аналізу теоретичних джерел із проблеми дослідження, метод моніторингу та відбору воєнного фотоконтенту, порівняльний аналіз, використаний для вивчення етичних проблем воєнних фотографій російсько-української війни у вітчизняних та закордонних медіа, метод узагальнення.

Теоретичне значення дослідження полягає у визначенні таких понять як «інформаційна війна», «воєнна фотографія», а також в зазначенні етичних засад воєнних фотографій й виявленні фотофейків в контексті російсько-української війни.

Наукова новизна дослідження полягає у нашій спробі комплексного аналізу воєнної фотографії як медіапродукту в контексті інформаційної війни на прикладі російсько-української війни. Наше дослідження висвітлює роль

воєнної фотографії як потужного інструменту впливу, засобу документування та джерела етичних дилем у сучасному інформаційному просторі.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів з підрозділами, висновків та списку використаних джерел, який налічує 41 найменування. Загальний обсяг роботи становить 72 сторінки, з яких основного тексту – 57 сторінок.

1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ВОЄННОЇ ФОТОГРАФІЇ У СТРУКТУРІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ

1.1 Інформаційна війна як органічна складова російсько-української війни

Сьогодні, окрім масштабної війни, росія веде проти України активну інформаційну війну, що є невід'ємною складовою її агресивної стратегії. Журналісти рф та пропагандисти систематично перекручують факти, подають фальшиву інформацію та видають відверту брехню за правду. Метою цієї інформаційної кампанії є не лише виправдання вторгнення рф на українську територію та захоплення наших земель, але й маніпуляція свідомістю громадян як росії, так і міжнародної спільноти. Наприклад, російські медіа активно поширюють наратив про те, що в Україні існує фашистський та нацистський «київський режим», який нібито загрожує російськомовному населенню країни. Подібні меседжі спрямовані на те, щоб виправдати військову агресію та створити ілюзію «визвольної» місії російської армії. Вони намагаються переконати свою аудиторію, що російські війська повинні прийти на українські землі для «звільнення» нас від уявного фашистського режиму. Крім того, в російському інформаційному просторі поширюється думка, що російські війська йдуть захищати російськомовне населення України від утисків з боку Київської влади. Така теза служить виправданням агресії для внутрішньої аудиторії та намагається викликати співчуття з боку міжнародної спільноти, яка може не бути достатньо обізнаною з реальним станом речей. Проте, попри всі зусилля російської пропагандистської машини, справжні мотиви та цілі вторгнення рф в Україну є очевидними. Вони включають бажання знищити Україну як незалежну державу, знищити українську ідентичність, культуру та національну самобутність. Росія прагне

підкорити Україну, позбавивши її суверенітету та самостійності на міжнародній арені. Це відображається в численних воєнних злочинах, які здійснюються на окупованих територіях, спрямованих на залякування та деморалізацію українського населення. Таким чином, інформаційна війна, що ведеться росією, є важливою складовою її агресивної політики щодо України, яка супроводжується не лише воєнними діями, але й масштабною пропагандистською кампанією, спрямованою на дезінформацію та маніпуляцію свідомістю людей [2].

Незважаючи на численні дослідження, присвячені інформаційній війні, досі не існує однозначного визначення цього терміна. Наприклад, американські вчені вважають, що інформаційна війна – це тип бойової операції, де ключовим об'єктом впливу є інформація, яка зберігається або поширюється в адміністративних, розвідувальних, бойових та інших системах противника [36].

За словами О. Миколаєва, інформаційна війна являє собою конфлікт між країнами в інформаційному просторі та колективну психологічну «обробку» населення, що спрямована на послаблення політичних, економічних і соціальних структур, завдання шкоди інформаційним системам, процесам, ресурсам, критично важливим об'єктам, а також дестабілізацію суспільства і держави [11, с. 5]. Таким чином, інформаційна війна є комплексним явищем, яке включає різноманітні методи і стратегії, спрямовані на маніпуляцію інформацією та психологічний вплив, з метою ослаблення суперника на багатьох рівнях. Підкреслюється важливість розробки ефективних засобів захисту і протидії для збереження стабільності і безпеки держави.

На думку С. Макаренка, інформаційна війна є складним впливом на систему державного та військового управління супротивника, а також на його військово-політичне керівництво. Такий вплив може змусити супротивника приймати рішення на користь сторони-ініціатора інформаційного тиску, а також паралізувати функціонування його управлінської інфраструктури. [15, с. 78]. Таким чином, інформаційна війна включає в себе широкий спектр

стратегій та методів, спрямованих на маніпуляцію керівними структурами супротивника, що може призводити до стратегічних переваг для ініціатора конфлікту, знижуючи ефективність прийняття рішень та порушуючи координацію дій у супротивника.

Науковець В. Ліпкан підкреслює, що інформаційна війна є найвищою формою інформаційної боротьби, яка спрямована на вирішення конфліктів різного характеру, включаючи соціально-політичні, ідеологічні, національні, регіональні та інші ситуації між державами, етнічними, національними та соціальними групами. У цій боротьбі активно використовуються засоби та методи інформаційного насильства для досягнення своїх цілей [12]. Дослідники А. Шумка та П. Черник стверджують, що інформаційна війна полягає у здійсненні заходів для досягнення інформаційної переваги, що підтримує національну воєнну стратегію. Подібне досягається через вплив на інформаційні та розвідувальні системи супротивника [32, с. 14]. Таким чином, інформаційна війна стає ключовим елементом сучасних воєнних стратегій, спрямованих на підрив здатності ворога приймати ефективні рішення.

О. Копан та В. Мельник визначають інформаційну війну як застосування пропаганди для підриву держави, її політики або економічної системи супротивника, що в кінцевому підсумку стимулює громадянське суспільство до дій проти власного уряду [10, с. 93]. Отже, інформаційна війна спрямована на дестабілізацію внутрішньої ситуації в країні-цілі, послаблюючи її зсередини.

Український експерт з політики та дослідник гібридних конфліктів Є. Магда стверджує, що інформаційна війна являє собою скоординовану діяльність, у якій інформація використовується як інструмент боротьби і відіграє важливу роль як на фронті, так і за його межами [14]. Вона є цілеспрямованим і систематичним процесом, де використання інформації як зброї є елементом, що має значний вплив не лише на військові операції, але й на суспільне життя поза зоною бойових дій.

Науковці П. Шпиґа та Р. Рудник пропонують чотири підходи до розуміння терміну «інформаційна війна»:

1. Комплекс політичних, правових, соціально-економічних та психологічних заходів, що включає захоплення інформаційного простору, витіснення супротивника, знищення його засобів зв'язку та контроль над його каналами комунікації. Такий підхід передбачає активне використання інформаційних ресурсів для досягнення стратегічних цілей і панування над інформаційною сферою противника.

2. Найбільш інтенсивна форма конфлікту в інформаційному просторі, яка характеризується непримиренним протистоянням, високою інтенсивністю та короткою тривалістю. Такий конфлікт зазвичай швидко досягає піку напруги і може мати значні наслідки для обох сторін.

3. Війна, в якій бойові дії здійснюються за допомогою сучасних електронних засобів, таких як цифрові випромінювачі та супутникові передавачі. Використання таких технологій дозволяє проводити високоточні операції та забезпечувати ефективне управління військами.

4. Кібервійна, яка являє собою конфлікт між технологічними системами. Вона включає атаки на комп'ютерні мережі, системи управління та зв'язку, що можуть мати руйнівні наслідки для інфраструктури супротивника і його здатності вести бойові дії [30, с. 328].

Таким чином, інформаційна війна може включати різноманітні аспекти, від захоплення інформаційного простору до високотехнологічних кібератак, що робить її багатограним явищем із значним впливом на сучасні конфлікти.

На думку Я. Малика, інформаційна війна є формою інформаційного протистояння між різними суб'єктами, такими як держави, неурядові організації або інші структури. Вона включає проведення комплексу заходів, спрямованих на завдання шкоди інформаційній сфері супротивника та захист власного інформаційного простору. Подібні заходи можуть охоплювати дезінформацію, кібератаки, психологічні операції, маніпуляцію засобами масової інформації та інші способи впливу на громадську думку та

інформаційні ресурси. Інформаційна війна має на меті підірвати стабільність і довіру до інформаційних джерел супротивника, водночас зміцнюючи свої позиції та забезпечуючи захист від аналогічних дій з боку опонента [16].

Основні завдання інформаційної війни:

1. Формування серед населення конкурента чи ворога відчуття апатії до культурних та історичних цінностей, з метою ерозії духовності.
2. Використання маніпуляцій з метою зміни громадської думки та політичних переконань, що може призвести до політичних конфліктів і хаотичних станів.
3. Дестабілізація взаємин між політичними партіями та соціальними рухами, спрямована на загострення конфліктів і посилення недовіри.
4. Провокація соціальних, політичних, національних і релігійних конфліктів.
5. Застосування репресій до опозиції з боку урядових структур.
6. Зниження якості інформаційного забезпечення владних органів та спонукання до прийняття невірних рішень.
7. Введення в оману громадськості стосовно дій урядових інституцій та підрив їх авторитету.
8. Ініціювання страйків та інших акцій протесту.
9. Підрив міжнародного іміджу держави та її відносин з іншими країнами.
10. Підтримка або зміцнення опозиційних угруповань та рухів.
11. Дискредитація історичної ідентичності нації та зміна суспільних цінностей.
12. Зменшення значення досягнень у науці та техніці, в той час як недоліки та помилки перебільшуються.
13. Створення умов для економічних та духовних поразок, а також втрати бойового потенціалу та морального духу населення.
14. Презентація власного способу життя як ідеальної моделі, яку слід наслідувати.

15. Інші ідеологічні та інформаційно-технічні деструктивні впливи, включаючи атаки на інформаційну інфраструктуру, такі як мережеві ресурси, програмне забезпечення та системи захисту [16].

Г. Почепцов трактує інформаційну війну як форму насильства над уявленнями аудиторії, яка включає в себе безпосередній обман людей через медійні повідомлення, що створюються та розповсюджуються засобами масової інформації. Він підкреслює, що така війна маніпулює сприйняттям інформації, спотворюючи факти і вводячи в оману публіку, щоб формувати певну реальність, вигідну для тих, хто контролює медіа [3, с. 15]. З іншого боку, О. Данильян та О. Дзьобань характеризують інформаційну війну як навмисний вплив на суспільну думку противника, маючи на меті завоювання інформаційної переваги та досягнення політичних і військових цілей шляхом ураження інформаційних систем опонента. Вони вважають, що така війна використовує розроблені стратегії та технології для маніпуляції інформацією, що дозволяє не тільки впливати на публічну думку, але й здійснювати контроль над нею, створюючи сприятливі умови для втілення стратегічних інтересів [3, с. 15-16].

На наш погляд, ціль такого впливу полягає в отриманні інформаційної переваги над супротивником з метою модифікації його національної свідомості та впливу на зміну його поведінки, включаючи воєнну стратегію. Процес включає в себе розробку та використання спеціалізованих інформаційних кампаній, спрямованих на формування громадської думки та переконань, що можуть стратегічно вплинути на політичні та військові рішення противника. Таким чином, інформаційна перевага стає ключовим елементом у досягненні довгострокових цілей у конфлікті.

Одним із головних інструментів інформаційної війни є розповсюдження інформації, яка викликає дестабілізацію, страх, апатію, песимізм та втрату довіри до уряду. Така стратегія включає в себе наступні елементи:

1. Суб'єктивне тлумачення подій, таких як представлення жертв власних злочинів як жертв противника.

2. Застосування дихотомічного сприйняття, де події оцінюються або як чисто позитивні, або як абсолютно негативні.

3. Категоричність недоказових заяв, заснованих на так званих «фактах» з маніпулятивної медійної реальності.

4. Генералізація на основі ізольованих випадків та використання окремих деталей для оцінки цілої події.

5. Передбачення перебільшених наслідків обговорюваної події [3, с. 16].

З нашої точки зору, подібна тактика може включати в себе інтенсивне використання соціальних мереж та інших онлайн платформ для швидкого та широкого поширення дестабілізуючої інформації, використання фальшивих новин та пропаганди для створення хаосу в інформаційному просторі противника. Такі заходи спрямовані на підсилення невизначеності та конфлікту, ефективно підриваючи моральний дух і соціальну стабільність ворожої нації.

Інший менш використовуваний метод інформаційної війни полягає в умисному відволіканні уваги громадськості від критичних подій або питань. Наприклад, російські медіа можуть переключати фокус суспільства з внутрішніх проблем на статті про зовнішніх «ворогів», таких як нібито неонацистські елементи в Україні. О. Данильян та О. Дзьобань аналізують, що росія використовує інформаційно-психологічну зброю у медіасфері, спрямовуючи її на агресивний вплив на свідомість та підсвідомість людей за такими напрямками:

1. Спонування українського військово-політичного керівництва до вчинення помилкових дій у політичній, військовій та економічній сферах, які вигідні РФ.

2. Ослаблення законної влади в Україні.

3. Створення негативного образу України для підміни її міжнародного авторитету і зменшення надання військової та фінансової підтримки від Європейських країн та США.

4. Дестабілізація ситуації в Україні шляхом маніпулювання суспільними настроями та послаблення морально-психологічного стану населення, включаючи військовослужбовців.

5. Зниження обороноздатності та бойового потенціалу Збройних Сил України.

6. Підтримка дій диверсійно-розвідувальних груп та їх колаборантів, що мають на меті завдати шкоди українській державності та суспільству.

7. Розповсюдження фальшивих тверджень про «неонацизм», «націоналізм», «бандерівщину», «київський режим» з метою дискредитації українського народу.

8. Спроби змінити соціокультурну ідентичність українців та посіяти сумніви щодо їх національних цінностей та засад державного устрою [3, с. 19-20].

Отже, ми описали інформаційну війну як суттєвий елемент російсько-українського конфлікту, підкреслюючи її роль у виправданні військової агресії та маніпуляції громадською свідомістю. Росія використовує пропаганду для поширення неправдивих наративів про наявність фашистських режимів в Україні, нібито захищаючи російськомовне населення, що насправді слугує прикриттям для її імперіалістичних амбіцій. Подібні дії включають не лише медійну дезінформацію, але й спрямовані на знищення української незалежності, ідентичності та культурних цінностей. Водночас, інформаційна війна стає складним явищем, що включає кібератаки, дезінформацію та психологічні операції, спрямовані на дестабілізацію суспільства та держави. Стратегічна мета таких дій – послабити опонента на багатьох рівнях, включаючи політичний, соціальний та військовий, щоб зміцнити власні стратегічні позиції на міжнародній арені.

1.2 Воєнна фотографія як елемент документування подій та засіб для маніпуляцій

На даний час фотоконтент відіграє ключову роль у стратегічній комунікації урядових органів з громадянами України та міжнародною аудиторією, будучи важливим елементом візуального представлення текстів у ЗМІ. Фотографії дозволяють медійним працівникам та керівництву держави ефективно протистояти російській пропаганді, боротися з поширенням фейків та підтримувати інформаційну стійкість. Крім того, фотоматеріали сприяють формуванню позитивного іміджу України на міжнародній арені, підкреслюють важливі події та досягнення, а також підсилюють емоційний зв'язок з аудиторією. Завдяки якісному фотоконтенту можна не лише інформувати, але й впливати на громадську думку, підтримуючи моральний дух населення та забезпечуючи прозорість та відкритість дій уряду.

М. Маклюен стверджував, що фотографія здатна безпосередньо відображати навколишній світ, точно передаючи його візуальні образи. Вона має унікальну властивість фіксувати моменти реальності, дозволяючи зберігати та передавати інформацію про події, людей і місця. Завдяки своїй здатності до точного відтворення, фотографія стає потужним інструментом документування та комунікації, впливаючи на сприйняття глядача і формуючи його уявлення про світ. Візуальні образи, створені за допомогою фотографії, мають величезний вплив на суспільну свідомість, дозволяючи краще зрозуміти та оцінити різноманітні аспекти дійсності [40].

Науковці К. Ашиш, Р. Беззавада, Р. Рішика, Р. Джанакіраман і П. Каннан, а також інші дослідники відзначають, що сучасна фотографія виступає як унікальний, неповторний і багатогранний інструмент для створення кросмедійного та мультиплатформного контенту в інтернеті. Завдяки своїй універсальності, фотографія дозволяє інтегрувати різні медіаформати, забезпечуючи безперервність і послідовність повідомлень на різних

платформах. Вона сприяє залученню аудиторії через візуальні історії, що легко сприймаються та запам'ятовуються. Багатогранність фотографії також дозволяє їй адаптуватися до різноманітних жанрів і стилів контенту, роблячи її незамінним інструментом у сучасних комунікаційних стратегіях. Фотографія стає ключовим елементом у створенні брендів, просуванні продуктів та послуг, а також у побудові емоційного зв'язку з аудиторією. [5, с. 145].

На наш погляд, фотограф повинен вміти приймати зважені та вольові рішення, які можуть вплинути на емоції та свідомість людини, допомагаючи точніше і глибше відобразити важливі події, зосереджуючи увагу на основних моментах. У публікаціях фотоконтент перетворюється на частину оповіді, а не лише слугує ілюстрацією окремих її елементів. Фотографії мають здатність не тільки відтворювати реальність, але й створювати нові значення, впливаючи на сприйняття аудиторії. Вони можуть викликати сильні емоції, стимулювати рефлексію та сприяти глибшому розумінню контексту подій. Крім того, фотоконтент є потужним засобом комунікації, який допомагає формувати суспільні настрої, створювати візуальні наративи і впливати на громадську думку. У цифрову епоху фотографія відіграє вирішальну роль у передачі інформації та формуванні медіапростору, забезпечуючи багат шаровість і глибину повідомлень.

В. Пилип'юк зазначає, що немає єдиного наукового визначення фотографії. Зазвичай її розуміють як метод отримання зображень на спеціальних світлочутливих матеріалах. У цьому контексті фотографія виступає засобом передачі інформації через специфічну знакову систему. Найбільш виразною характеристикою цієї знакової системи, що відрізняє фотографію від інших технічних знакових систем, є її зовнішня правдоподібність. Завдяки цій правдоподібності фотографія здатна передавати відчуття реальності та документувати події з високим ступенем точності. Вона стає потужним інструментом комунікації, який дозволяє не лише зберігати візуальні спогади, але й впливати на емоції та думки глядачів. У сучасному

медіапросторі фотографія використовується для створення візуальних наративів, що підсилюють тексти та надають їм додаткову глибину. Це робить фотографію незамінним елементом у журналістиці, мистецтві, науці та багатьох інших сферах, де важлива точність і достовірність передачі інформації [25, с. 272].

Автор далі зауважує, що фотографія є молодшим братом кіноіндустрії та вирізняється зовнішньою достовірністю і пізнаваністю. Такі характеристики зближують її з живописом, мистецтвом і телебаченням. Фотографія сприяє легшому сприйняттю, читанню та інформаційній адаптації індивідуальної свідомості. Перегляд газети чи журналу означає "прочитати" всі зображення, хоча б поверхнево. Читання текстів, будь то в паперовому чи комп'ютерному форматі, вимагає знання мови, а також часу і зусиль. Фотографія має унікальну здатність миттєво передавати емоції та змісти, які можуть бути недоступними через інші форми комунікації. Вона може бути засобом документування реальності або засобом художнього вираження, в залежності від намірів фотографа. Крім того, завдяки своїй універсальності та доступності, фотографія відіграє важливу роль у масовій культурі та сучасних медіа. Вона здатна привертати увагу, викликати емоції та навіть змінювати громадську думку. Таким чином, фотографія не лише підтримує і доповнює інші види мистецтва, але й займає власне важливе місце в сучасному світі, впливаючи на спосіб, яким ми сприймаємо та розуміємо навколишній світ. [25, с. 272].

Аналогічну паралель можна провести з контентом комунікаційних платформ, таких як інтернет-ЗМІ. Сьогодні, у часи війни, майже всі платформи та канали активно використовують фотографії як важливий елемент комунікації. Фотографії виконують ряд функцій, серед яких освітня, інформативна, розважальна, комунікативна та пізнавальна. Вони сприяють більш ефективному сприйняттю інформації, дозволяючи аудиторії швидко засвоювати зміст повідомлень, створюючи емоційний зв'язок та роблячи новини більш живими та реалістичними. Фотоконтент допомагає привертати

увагу до важливих подій, стимулюючи суспільні обговорення і реакції, надає візуальний доказ подій, що відбуваються, та підтримує моральний дух населення. У кризових ситуаціях фотографії служать засобом розповсюдження важливих повідомлень і закликів до дії, підвищуючи ефективність передачі інформації в сучасному світі.

Фотографія як вид невербального спілкування відрізняється потужними візуальними компонентами, асоціативним потенціалом і реалістичними концепціями [39, с. 3]. Отже, недоцільно вважати фотографію другорядним або допоміжним елементом. Навпаки, в інтернет-комунікаціях їй слід відвести ключову роль завдяки її масовості та здатності привертати і утримувати увагу широкої аудиторії. Фотографія стає масовою, коли її показують публічно. Подібний перехід від особистого до масового комунікування розпочався з організації виставок і конкурсів, а поширення і закріплення масовості фотографії відбулося через тиражування в періодичних і книжкових виданнях та пізніше через телебачення. Сьогодні, в епоху цифрових технологій, фотографія отримала новий виток розвитку завдяки соціальним мережам та інтернет-платформам. Мільйони користувачів щодня діляться зображеннями, створюючи потужний потік візуальної інформації, що впливає на суспільну думку та культурні тенденції. Фотографія стала невід'ємною частиною маркетингових стратегій, новинних матеріалів та особистих комунікацій, допомагаючи брендам будувати свій образ, журналістам – передавати новини більш наочно, а людям – ділитися своїми життєвими моментами. Таким чином, фотографія відіграє важливу роль не лише у передачі інформації, але й у формуванні емоційного зв'язку між комунікатором та аудиторією, роблячи комунікацію більш ефективною та впливовою в сучасному світі [25, с. 273].

Сьогодні фотографія, особливо воєнна, є ключовим інструментом у протидії ворожій російській пропаганді. Фотозображення дозволяють журналістам не лише документувати реальність і відновлювати довіру читачів, але й створювати об'ємні цифрові архіви подій, життя людей, їхнього побуту і традицій. Вимоги сучасного інформаційного суспільства є високими,

що підсилює конкуренцію в медіа. Завдяки фотографіям, можна легко передавати правду про події, які відбуваються, викликаючи емоційний відгук і посилюючи вплив на громадську думку. Зараз автори активно використовують фотографії в пабліках як засіб комунікації з аудиторією та для формування її світогляду. Фотографії дозволяють швидко та ефективно доносити інформацію, залучати увагу та підтримувати інтерес. Крім того, вони допомагають у розповсюдженні важливих повідомлень, мобілізуючи суспільство до дій. Завдяки візуальному контенту, створюється сильний емоційний зв'язок між подіями та їхніми свідками, що сприяє глибшому розумінню і співпереживанню. Подібне робить фотографію потужним інструментом у сучасних медіа для інформування та впливу на аудиторію [27, с. 88].

Сучасні медіа активно використовують фотографію як ключовий засіб для висвітлення подій. За словами О. Мальцева, фотографія повинна використовуватись правильно, відображаючи основну суть подій фактично, достовірно та своєчасно. У своїх дослідженнях він зазначає, що фотографія є одним з найбільш універсальних інструментів для роботи з інформацією. Її головною перевагою є передача даних без спотворення, що робить цей інструмент цінним, надійним і особливо привілейованим у плані об'єктивності [27, с. 89].

Фотографії здатні передавати емоції та атмосферу подій, створюючи глибоке враження на глядача. Вони можуть слугувати документальним доказом, підтверджуючи реальність ситуацій і фактів, що особливо важливо в умовах сучасного інформаційного суспільства, де питання достовірності інформації стоїть на першому плані. Відповідно до цього, якісне і правдиве фотозображення стає незамінним інструментом журналістики, допомагаючи формувати громадську думку і сприяючи кращому розумінню подій. Крім того, розвиток цифрових технологій дозволяє значно покращити якість фотографій, розширюючи можливості їх використання в медіа. Сучасні камери та програмне забезпечення дозволяють створювати чіткі та яскраві

зображення, що підвищує ефективність комунікації через візуальні засоби. Підкреслюється важливість фотографії як невід'ємної частини мас-медійного контенту, яка впливає на сприйняття інформації аудиторією і допомагає зберегти історичні моменти в їхній автентичності.

Фотографія як форма контенту має глибоке і змістовне наповнення, що робить її важливим об'єктом для подальшого дослідження в електронних комунікаціях. За словами Я. Табінського, коли фотожурналісти вирушають у зони бойових дій, зрозуміло, за якими кадрами вони полюють. Отже, воєнна фотографія є важливою частиною розповідей і висвітлення війни в Україні, показуючи реалії сьогодення через мас-медіа, зокрема телебачення та інтернет-ЗМІ. Воєнна фотографія не лише документує події, але й викликає емоційний відгук, змушуючи глядача глибше замислитися над побаченим. Такі зображення можуть передавати горе, втрати, мужність і надію, що допомагає краще зрозуміти складну ситуацію на фронті. У часи, коли доступ до правдивої інформації може бути обмеженим, такі фотографії стають важливим джерелом для громадськості, розкриваючи істину, яку неможливо передати словами. Сучасні технології дозволяють фотожурналістам оперативно передавати знімки в редакції, що забезпечує своєчасне інформування громадськості. Висока якість зображень, можливість швидкого поширення через соціальні мережі та онлайн-платформи роблять воєнну фотографію потужним інструментом впливу на суспільну думку. Завдяки цьому фотографії зі зон конфліктів часто стають символами, які залишаються в пам'яті надовго, формуючи історичне уявлення про події. Фотографія в електронних комунікаціях виконує не лише інформативну, але й виховну функцію, стимулюючи дискусії та закликаючи до дій. Воєнні фотографії особливо важливі в цьому контексті, оскільки вони не лише відображають факти, але й надають їм людського виміру, показуючи долі конкретних людей і спільнот, які постраждали від конфлікту. Таким чином, фотографія стає незамінним інструментом у процесі донесення правди та формування колективної свідомості [27, с. 91].

Вважаємо, що іноді достатньо одного запиту до адміністратора каналу чи сайту інтернет-ЗМІ, щоб, підтвердивши свій вік, отримати доступ до різних кадрів з місця подій чи лінії фронту. Подібний контент на комунікаційних платформах і в публічних групах має ефективні психологічні механізми, що допомагають боротися з фейками та пропагандою з боку країни-агресора. Такі механізми включають перевірку достовірності джерел, використання перевірених фактів і надання контексту для кращого розуміння ситуації. Візуальні матеріали, отримані безпосередньо з місця подій, часто супроводжуються аналізом експертів, що допомагає глядачам критично оцінювати отриману інформацію. Це важливо, адже в умовах інформаційної війни розповсюдження фальшивих новин і пропаганди може значно вплинути на громадську думку та створити хибне уявлення про реальні події. Окрім цього, доступ до таких матеріалів сприяє підвищенню інформаційної грамотності серед населення. Користувачі вчаться розпізнавати ознаки маніпуляції та дезінформації, стають більш обізнаними і критичними до контенту, що споживається, що зміцнює суспільний імунітет проти інформаційних атак. Платформи і пабліки також використовують різноманітні технологічні засоби для забезпечення безпеки користувачів, такі як шифрування даних і контроль за розповсюдженням контенту, що підсилює довіру аудиторії до наданої інформації. Таким чином, сучасні інтернет-ЗМІ і комунікаційні платформи стають важливими інструментами в протидії інформаційним загрозам і забезпеченні об'єктивного висвітлення подій.

Воєнна фотографія сьогодні є потужним інструментом контрпропаганди. Д. Павлов визначає її як складову пропагандистської діяльності, що включає сукупність засобів, прийомів і методів, спрямованих на нейтралізацію та викриття пропаганди політичних противників для запобігання можливим негативним наслідкам від пропагандистської активності політиків, політичних сил або ворожих держав. Такий вид фотографії не лише документує реалії війни, але й служить важливим інструментом впливу на громадську думку, підсилюючи емоційний зв'язок з

аудиторією. Завдяки своїй здатності викликати сильні емоції та занурювати глядача в контекст подій, воєнна фотографія допомагає створити більш повну картину конфлікту та його наслідків. Вона надає обличчя цифрам і статистиці, роблячи трагедії та героїзм більш відчутними та реальними. Фотографії з місця подій також мають важливу роль у спростуванні дезінформації та фейкових новин. Вони надають беззаперечні докази реальності, які важко спотворити або підробити. Такі зображення можуть бути використані в журналістських розслідуваннях, звітах міжнародних організацій та судових процесах, додаючи вагомість і достовірність представленим фактам. Окрім цього, воєнна фотографія сприяє підвищенню інформаційної грамотності серед населення. Люди вчаться краще розуміти та аналізувати візуальну інформацію, що сприяє більш критичному ставленню до медійного контенту загалом. Подібне допомагає знизити вплив ворожої пропаганди та зміцнює суспільний імунітет до маніпуляцій. Таким чином, воєнна фотографія виконує множинні функції: документування, емоційного впливу, викриття дезінформації та підвищення інформаційної грамотності. Вона залишається важливим інструментом у сучасному інформаційному просторі, сприяючи об'єктивному висвітленню подій та протидії пропаганді [24, с. 49].

Фотоконтент як засіб протидії ворожій пропаганді базується на психологічних методах впливу на аудиторію. Візуальні матеріали допомагають краще уявити реальні події, зануритися в ситуацію і створити важелі психологічного тиску, враховуючи можливості захисту себе і близьких, а також дотримання інформаційної гігієни як кожного українця, так і нації загалом. Платформи публікують безліч матеріалів, здатних зменшити вразливість українців, підкреслюючи успіхи ЗСУ та уникаючи показу болісних втрат, що підтримує моральний дух народу. Фотографії, що демонструють силу та мужність українських солдат, їхнє прагнення до свободи та рішучість перемогти ворога, служать засобом контрпропаганди. Різноманітні інформаційні канали публікують фотоматеріали, що демонструють реалії сьогодення в Україні: супротив українського народу та

боротьбу ЗСУ проти російських загарбників. Военні фотографії показують міць Збройних Сил, висміюють російських пропагандистів та солдат, які називають себе «визволителями». Українських воїнів називають «богами війни», що підкреслює впевненість у ЗСУ, незламний дух перемоги та високий професіоналізм військових. Таким чином, фотоконтент, який публікується в онлайн-ЗМІ, допомагає розвінчати маніпуляції та фальшиві повідомлення ворога, переконуючи аудиторію у достовірності інформації. Крім фотографій, можуть бути оприлюднені пояснення, факти та спростування. Такий підхід спрямований на викриття фейків і виконує важливу функцію контрпропаганди. Важливим аспектом є також використання фотоконтенту для показу єдності та згуртованості українського народу в умовах війни. Зображення цивільних, які підтримують військових, волонтерів, що допомагають армії, і простих громадян, які об'єднуються задля спільної мети, зміцнюють почуття патріотизму та належності до єдиної нації. Подібне створює додатковий психологічний ефект, що сприяє зміцненню морального духу населення. Окрім цього, фотоконтент може використовуватися для інформування міжнародної спільноти про події в Україні. Яскраві та емоційні зображення сприяють приверненню уваги світової громадськості до проблем українців, підвищуючи рівень міжнародної підтримки та солідарності. Таке може сприяти отриманню гуманітарної допомоги, посиленню санкцій проти агресора та іншим заходам, що допомагають Україні в її боротьбі. Фотоконтент також відіграє роль у довготривалій пам'яті про війну. Зображення подій, героїв та важливих моментів стають частиною історичної спадщини, зберігаючи правду для майбутніх поколінь [5, с. 150].

Таким чином, фотографія, особливо воєнна, відіграє важливу роль в інформаційній комунікації та протидії пропаганді. Вона служить ефективним засобом документування подій, забезпечуючи прозорість і достовірність інформації, що важливо в умовах сучасної війни. Фотоконтент допомагає медіа протистояти дезінформації та фейковим новинам, підвищуючи моральний дух населення і зміцнюючи емоційний зв'язок з аудиторією. Военні

фотографії здатні передавати реалії конфлікту, впливаючи на громадську думку та підтримуючи позитивний імідж країни на міжнародній арені. Завдяки своїй універсальності та здатності до точного відтворення дійсності, фотографія стає важливим інструментом у кросмедійних і мультиплатформних комунікаціях. Вона дозволяє швидко й ефективно доносити важливі повідомлення, сприяючи формуванню громадських настроїв і мобілізації суспільства до дій. Сучасні технології та соціальні мережі значно розширюють можливості використання фотографії, роблячи її потужним інструментом у боротьбі з пропагандою та маніпуляціями.

1.3 Етичні засади воєнної фотографії

Здавна війни та військові зіткнення приваблювали увагу суспільства, особливо у візуальному аспекті. Спочатку художники, а згодом фотожурналісти супроводжували армії, зафіксувавши події на полі бою. Художники створювали ескізи та полотна, тоді як фотографи знімали кадри, які слугували документальними доказами воєнних дій. Такі візуальні матеріали не тільки допомагали суспільству краще зрозуміти реалії війни, але й відігравали ключову роль у формуванні історичної пам'яті та сприяли підтримці морального духу на фронті та в тилу. Вони також ставали предметом аналізу в мистецьких та історичних дослідженнях, допомагаючи подальшому поколінню осмислити трагічні події та наслідки військових конфліктів.

Фотографи, які працюють у зонах активних бойових дій або в регіонах, що потерпають від ударів російських дронів і ракет, зосереджені на широкому спектрі сюжетів: від портретів солдатів і цивільних до знімків військової техніки та наслідків воєнних дій. Кожен знімок випромінює глибокі емоції, які можуть бути як позитивними, так і негативними. Такі фотографії стають важливими документами сучасності, відображаючи не лише фактичний стан

справ, але й особисті історії тих, хто опинився в епіцентрі подій. Вони спонукають до рефлексії і дискусій, наголошуючи на масштабах та впливі конфлікту на життя звичайних людей [34, с. 126].

Воєнні фотографії часто захоплюють глибокі почуття, такі як страх, смуток, відчай і біль. Вони можуть виступати як засіб відображення перемог військових, а також як інструмент ідеологічної пропаганди. Крім того, ці зображення документують страждання і смерть, використовуючись для досягнення різноманітних ідеологічних цілей. Подібні фотографії відіграють ключову роль у формуванні громадської думки, впливаючи на сприйняття конфліктів і зміцнюючи національний дух, одночасно викликаючи глобальну увагу та емпатію. Вони також можуть виступати як свідчення для майбутніх поколінь про реальні наслідки воєнних дій.

У своєму есе «Дивимось на чужі страждання» Сьюзен Зонтаг аналізує емоції, зафіксовані на воєнних фотографіях. Вона згадує лист Вірджинії Вульф, яка стверджує, що війна пов'язана із смертю та жахом. Тим не менш, зображення смерті можуть використовуватися як для підтримки пропагандистських цілей, так і для створення контрпропаганди. Зонтаг розглядає використання таких фотографій у медіа, розмірковуючи про етичні та моральні дилеми, які виникають у зв'язку з публікацією воєнних знімків. Вона підкреслює, як зображення можуть викликати у глядачів глибоке співчуття або, навпаки, зневажливе ставлення до страждань інших, що важливо для розуміння їхнього впливу на громадську свідомість [34, с. 127].

За словами документального фотографа О. Клименка, знімки загиблих у війні є важливими, адже вони відображають справжню суть війни – смерть. Клименко вважає, що фотограф, який задається питанням, що дозволено фотографувати на війні, а що ні, втрачає свою професійну гостроту. Він підкреслює, що об'єктивність та відданість реалістичному зображенню подій є ключовими для достовірного документування конфлікту, незалежно від того, наскільки шокуючими або неприємними можуть бути сцени. Таким чином, фотографії вбитих стають важливим засобом свідчення та викликають

громадське обурення або дію, сприяючи глибшому розумінню наслідків війни [9].

З огляду на історичну вагу воєнних фотографій як незаперечних свідчень подій і з урахуванням того, що Україна зіткнулася не лише з фізичним, але й інформаційним протистоянням, фіксація всього, що відбувається, є критичною. Однак, необхідно обережно підходити до вибору фотографій для публікації та визначати, які з них зберегти для майбутніх поколінь. Фронтіві знімки мають служити не як інструменти маніпуляції чи пропаганди, а як достовірне документування подій. Я. Табінський також підкреслює, що у фронтівій фотографії пріоритетним є не художній аспект, а точне відтворення воєнних реалій. У цьому контексті, важливо пам'ятати, що кожна фотографія, яка потрапляє в загальний доступ, впливає на суспільну свідомість і має потенціал формувати міжнародне сприйняття конфлікту. Тому відповідальність фотожурналістів у виборі кадрів є величезною і вимагає ретельного аналізу та етичного підходу [27, с. 237].

Додатково, у своїй книзі «Фотографія та її призначення», британський автор і критик Дж. Берджен акцентує на значенні контексту, в якому розглядається фотографія. Він стверджує, що контекст, в якому представлена фотографія, може кардинально змінити її сприйняття та інтерпретацію. Берджен аргументує, що без належного розуміння обставин, що супроводжують зображення, аналіз фотографії може бути поверхневим або неправильним, підкреслюючи важливість історичного, соціального та культурного контекстів для глибокого розуміння будь-якої візуальної роботи [34, с. 127].

Фотографи та редактори часто повторно використовують старі знімки у нових контекстах, тому що фотографії з різних конфліктів можуть виявитися схожими, коли автори копіюють композиції один одного. Наприклад, візуальні зображення конфлікту в Афганістані можуть нагадувати сцени з війни в Україні, з відмінностями лише в особах та фоні. Розрізнити конкретну країну можливо тільки за допомогою таких деталей, як прапори, унікальна

архітектура, національні особливості або рослинність. Проте, багато воєнних фотографій універсально відображають страх, руйнування та горе, що є загальним для всіх конфліктів, роблячи воєнні дії позбавленими унікальних національних характеристик, створюючи труднощі у відображенні специфічних культурних і політичних аспектів конфліктів і потенційно веде до узагальнення або навіть стереотипізації у візуальному звітуванні. Отже, важливість контексту та точності у воєнній фотожурналістиці не може бути переоцінена, а відповідальність за вибір та розміщення зображень вимагає високої професійності та об'єктивності [34, с. 127].

Такі фотографії, як зображення солдата, що годує кошеня чи собаку на фоні зруйнованих будівель, демонструють людськість, або кадри, де брудна чи зламана дитяча іграшка лежить на тлі обстріляного будинку в українських містах, мають сильний візуальний ефект. Однак, фотографи часто вдаються до використання затертих сценаріїв, що були опубліковані багаторазово. Подібне дозволяє маніпулювати образами: медіа іноді використовують фотографії з інших воєн для ілюстрації поточного конфлікту в Україні. Мета редакторів, які вибирають такі неправдиві кадри, полягає не в демонстрації жахів війни, а в дискредитації однієї зі сторін конфлікту. Зокрема, російські та проросійські медіа часто вдаються до цього методу для дискредитації українських військових. Використання таких методів викликає значні етичні занепокоєння, адже маніпуляція фактами через образи може ввести в оману громадськість і спотворити реальне сприйняття конфлікту, що надзвичайно важливо у формуванні міжнародної думки та політики [34, с. 127].

З нашої точки зору, саме тому поширення неправдивих зображень у медіа викликає дебати щодо етичності практик військових журналістів. Водночас, журналісти часто скаржаться на складність перевірки інформації через нестачу часу або на обмеження з боку командування ЗСУ, яке не дозволяє їм робити реальні знімки в зоні бойових дій, змушуючи публікувати неперевірені фотографії. Однак, такі виправдання можуть вказувати на недостатній професіоналізм, нестачу досвіду, а також на ненавмисне сприяння

ворожій пропаганді. Важливо, що індустрія медіа та журналісти відповідають за достовірність інформації, яку вони передають. Етичні стандарти повинні бути високими, а відповідальність за спотворення реальності чи маніпуляції має нести відчутні наслідки. Суспільство заслуговує на точне та неупереджене зображення подій, особливо в умовах воєнного конфлікту.

Звертаючи увагу на етичні стандарти в журналістиці, важливо відзначити Кодекс етики українського журналіста, прийнятий під час X з'їзду Національної спілки журналістів України (НСЖУ) 14 квітня 2002 року. Оновлена версія була затверджена на пленумі НСЖУ 12 грудня 2013 року. Кодекс містить ряд принципів і правил, які визначають професійну поведінку журналістів в Україні і спрямовані на підтримання високої якості інформації, дотримання етичних стандартів у медійній сфері та збереження довіри публіки до ЗМІ та журналістської спільноти. Кодекс закликає журналістів бути об'єктивними, незалежними та відповідальними, ставлячи в інтереси суспільства над індивідуальними або корпоративними інтересами, а також вимагає перевірки фактів перед публікацією, щоб запобігти поширенню дезінформації. У Кодексі етики українського журналіста прописано 18 основних принципів, деякі з яких особливо важливі:

1. Приоритет інтересів суспільства над інтересами влади, порушення цього принципу є неприпустимим у журналістській етиці.
2. Журналіст повинен поважати приватне життя особи.
3. Журналіст зобов'язаний зберігати конфіденційність своїх джерел інформації, крім випадків, коли розголошення дозволене українським законодавством [6].

Основні стандарти, яких повинні дотримуватися військові журналісти, включають наступні принципи:

1. Баланс думок – це зобов'язання журналістів забезпечити рівнозначне висвітлення всіх позицій, залучаючи незалежних експертів;
2. Швидкість інформування – важливість надання громадянам актуальної інформації у максимально короткі терміни;

3. Достовірність – обов'язок журналіста збирати і використовувати тільки перевірену і повну інформацію;
4. Розділення фактів і думок – необхідність чіткого відмежування фактичних даних від особистих суджень та припущень;
5. Точність в подачі матеріалів – необхідність передавати інформацію, в достовірності якої журналіст упевнений;
6. Повнота представлення інформації та фактів [31].

Згідно з рекомендаціями BBC, слід уникати використання занадто графічних зображень війни або сцен насильства, а також публікації фотографій військовослужбовців, блокпостів, бойових підрозділів та оборонних споруд, якщо на це немає дозволу від командування ЗСУ. Таке правило має на меті забезпечити безпеку та збереження конфіденційності стратегічно важливих об'єктів і особового складу, а також уникнення можливої пропаганди або некоректного використання матеріалів, які можуть бути використані ворожими силами. Важливо, що журналісти дотримуються цих настанов не тільки для дотримання професійних стандартів, але й для захисту прав людей і забезпечення національної безпеки.

Аналітик К. Акоюн, який спеціалізується на медіаетиці під час воєн, підкреслює, що журналістам не дозволяється використовувати архівні зображення для ілюстрації актуальних подій у зоні бойових дій або на окупованих територіях. Якщо журналісти мають намір використовувати фотографію з архіву, яка має пряме відношення до поточних подій через локацію або учасників зображення, вони зобов'язані вказати, що це архівне зображення і надати контекст його попереднього використання. У всіх таких випадках архівні фото мають бути чітко позначені як «Архів» і, якщо можливо, з датою їх зйомки. Такий підхід сприяє прозорості та довірі аудиторії, запобігаючи виникненню непорозумінь щодо автентичності зображення та його актуальності. Це важливо для забезпечення точності інформаційного потоку, особливо у воєнних умовах, де правда часто стає першою жертвою [1].

Отже, військові журналісти при публікації фотографій мають слідувати етичним нормам, які ми раніше обговорили, а також іншим критично важливим рекомендаціям. Крім того, необхідно завжди перевіряти достовірність таких зображень, щоб уникнути маніпуляцій з інформацією та запобігти розповсюдженню неправдивих даних. Процес включає звірку джерел, аналіз контексту зображення та його історичної точності. Подібна практика не тільки підтримує інтегритет журналістської роботи, але й допомагає зберегти довіру аудиторії, що особливо важливо в умовах військового конфлікту, де інформація може мати значний вплив на громадську думку та політичні рішення.

Висновки до розділу 1

Таким чином, інформаційна війна є важливою складовою російсько-українського конфлікту, спрямованою на виправдання агресії росії та маніпуляцію свідомістю громадян. російські медіа систематично перекручують факти, подають фальшиву інформацію, та поширюють наративи про нібито фашистський режим в Україні, що створює ілюзію «визвольної» місії російських військ. Основними цілями інформаційної війни є підрич української незалежності, культурної ідентичності, дестабілізація політичних, економічних і соціальних структур, а також зниження обороноздатності України. Стратегія включає кібератаки, дезінформацію та психологічні операції, що спрямовані на ослаблення супротивника на багатьох рівнях, що забезпечує росії стратегічні переваги на міжнародній арені.

Фотографія, зокрема воєнна, є ключовим інструментом в інформаційній комунікації та протидії пропаганді. Вона відіграє важливу роль у документуванні подій, підвищуючи прозорість і достовірність інформації. Воєнні фотографії не лише фіксують реальність конфлікту, але й емоційно впливають на аудиторію, формуючи громадську думку та підтримуючи

позитивний імідж України на міжнародній арені. Завдяки універсальності та здатності до точного відтворення дійсності, фотоконтент стає важливим елементом кросмедійних і мультиплатформних комунікацій. Сучасні технології та соціальні мережі розширюють можливості використання фотографії, роблячи її потужним засобом протидії дезінформації та маніпуляціям, підтримуючи моральний дух населення та сприяючи мобілізації суспільства до дій.

Етичні засади воєнної фотографії є критично важливими у висвітленні конфліктів, оскільки вони впливають на громадську думку, історичну пам'ять та міжнародне сприйняття подій. Фотографи повинні дотримуватись об'єктивності та автентичності, уникати маніпуляцій та чітко зазначати контекст зображень. Воєнні фотографії документують реалії війни, показуючи як страждання, так і героїзм, що має потужний вплив на суспільство. Етичні стандарти вимагають перевірки достовірності, поваги до приватного життя та уникнення пропаганди. Журналісти мають відповідально підходити до вибору зображень, щоб зберігати довіру аудиторії і забезпечувати точне та неупереджене висвітлення конфліктів.

2 ДОСЛІДЖЕННЯ ВОЄННИХ ФОТОГРАФІЙ ЯК МЕДІАКОНТЕНТУ У СТРУКТУРІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ НА ПРИКЛАДІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

2.1 Етичні дилеми воєнної фотографії російсько-української війни у вітчизняних та закордонних медіа

Військово-політичне протистояння між росією та Україною, яке розпочалося у 2014 році з анексії Криму та підтримки збройних конфліктів на сході України, переросло у повномасштабну війну 24 лютого 2022 року. російська агресія проти нашої держави активно висвітлюється українськими мас-медіа, зокрема на телебаченні, у соціальних мережах та на новинних сайтах. Наприклад, у перший день війни багато провідних українських телеканалів («1+1», «Інтер», «СТБ», «UA: Перший», «UA: Культура», «ICTV», Рада ТРК Київ), а також кілька великих радіостанцій, об'єднали зусилля для підготовки новин та матеріалів про захист країни [7, с. 848].

Об'єднані зусилля дозволили оперативно інформувати населення про перебіг бойових дій, заходи безпеки та гуманітарну допомогу. Соціальні мережі також відіграли важливу роль у поширенні інформації, мобілізації громадянського суспільства та координації волонтерських ініціатив. Важливість такого інформаційного спротиву підкреслюється постійними кібернападами з боку росії, спрямованими на українські медіаресурси. Незважаючи на ці виклики, українські ЗМІ продовжують залишатися важливим джерелом інформації та підтримки для громадян в умовах війни.

Інтернет-ЗМІ також активно висвітлювали можливі причини та наслідки повномасштабного вторгнення росії в Україну. Наприклад, «Українська правда» 24 лютого 2022 року опублікувала статтю про те, що Путін оголосив про початок так званої «спеціальної операції» проти України, мотивуючи це

необхідністю «захисту» жителів Донбасу від геноциду з боку київського режиму та недопущення вступу України до НАТО. Однак, це було лише прикриттям для агресії, адже в перші дні війни росія вторглася не тільки на Донбас, але й на Херсонщину, Запорізьку область, Харківщину, Київщину, Сумщину та Чернігівщину. Аналітики зазначають, що справжніми причинами вторгнення були геополітичні амбіції росії, прагнення відновити свій вплив на пострадянському просторі та завадити євроатлантичній інтеграції України. Крім того, експерти вказують на те, що росія намагалася скористатися внутрішніми проблемами України та політичною нестабільністю у світі, щоб здійснити свої агресивні плани. Наслідки цього вторгнення виявилися катастрофічними: тисячі загиблих, мільйони біженців, зруйнована інфраструктура та економіка. Міжнародна спільнота відреагувала на агресію росії запровадженням численних санкцій, що ще більше ізолювало росію на світовій арені. Попри це, Україна продовжує чинити героїчний опір, отримуючи підтримку з боку багатьох країн та міжнародних організацій. Масштабна інформаційна війна також стала невід'ємною частиною конфлікту, з активною пропагандою з боку росії та контрінформаційною діяльністю України. У цих умовах незалежні українські медіа відіграють провідну роль у забезпеченні об'єктивного висвітлення подій та підтримці морального духу населення.

Як вже було згадано, матеріали про війну з'явилися у всіх видах медіа: на телебаченні, радіо, в соціальних мережах, на новинних сайтах, у друкованих виданнях тощо. Однак, у своєму дослідженні ми зосередимося на аналізі новинних сайтів, оцінюючи дотримання ними етичних стандартів при публікації воєнних фотографій.

Для оцінки дотримання етичних стандартів при публікації воєнних фотографій у вітчизняних ЗМІ ми проаналізували матеріали на сайтах авторитетних журналістських видань, таких як «ТСН» [23] та «BBC News Україна» [20]. У своєму дослідженні ми розглянули, як ці медіа подають зображення з зони бойових дій, чи дотримуються вони принципів

конфіденційності та захисту гідності постраждалих, а також чи уникають вони сенсаційності та маніпуляцій. Наш аналіз також враховував, наскільки детально видання пояснюють контекст фотографій та чи забезпечують вони належну перевірку достовірності зображень перед їх публікацією.

«ТСН» (Телевізійна служба новин) – це програма та новинний сайт каналу «1+1», які є одними з найпопулярніших в Україні, про що свідчить кількість переглядів. До початку повномасштабного вторгнення випуски «ТСН» виходили щодня о 19:30 і їх дивилася майже третина українських глядачів. Після 24 лютого журналісти «ТСН» приєдналися до телемарафону «Єдині новини», об'єднавши зусилля з іншими провідними українськими каналами для надання оперативної та достовірної інформації про війну. Незважаючи на це, новини продовжують окремо публікуватися на їхньому сайті, де висвітлюються актуальні події, аналітичні матеріали та репортажі з місць бойових дій [23].

«BBC News» – операційний підрозділ корпорації Бі-бі-сі («BBC»), який займається збором та трансляцією новин і подій з усього світу. Це найбільша новинна організація у світі, що щодня транслює близько 120 годин теле- і радіопрограм, а також висвітлює новини в Інтернеті. «BBC News» має 50 зарубіжних новинних бюро з понад 250 кореспондентами по всьому світу. Річний бюджет відділу перевищує 350 мільйонів фунтів стерлінгів, і в ньому працює 3500 співробітників, з яких 2000 – журналісти. В Україні також є новинне бюро «BBC News Україна», яке відіграє важливу роль у висвітленні подій в регіоні та надає українській аудиторії доступ до достовірної та неупередженої інформації. Бюро активно висвітлює як внутрішні новини, так і міжнародні події, що мають значення для українських читачів, зокрема події, пов'язані з війною та її наслідками [21].

Наприклад, у публікації «ТСН» під назвою «Чи є у росії сили, необхідні для прориву на Харківщині: командувач НАТО дав відповідь» використано архівне фото з навчань російських солдатів (Рис. 2.1.). Таке зображення може негативно вплинути на моральний дух українців, які вже й так стурбовані

новинами про можливі наступи російських військ на українські області. Замість цього, новину варто було б подати без фото або використати зображення захоплених у полон російських солдатів, які виглядають виснаженими і погано екіпованими. Таке б вселило віру в перемогу ЗСУ і зміцнило моральний дух українців у боротьбі проти ворога. Також важливо враховувати психологічний вплив візуальних матеріалів під час війни. Публікація фотографій, які підкреслюють слабкість або неорганізованість російських військ, може допомогти зменшити страх і тривогу серед населення, а також підтримати бойовий дух української армії та суспільства в цілому. Крім того, такі зображення можуть посилити віру в здатність ЗСУ успішно захищати країну і перемагати агресора. Зважаючи на це, журналістам слід ретельно підходити до вибору фото для новин про військові події, щоб забезпечити не лише інформативність, але й підтримку морального духу та національної єдності [19].

Рис. 2.1. – Фото тренування російських військових у публікації «ТСН»

У статті «Окупанти вдарили ракетами по підприємству на Донеччині: постраждали шахтарі» використано ілюстративне фото, яке не дозволяє зрозуміти, чи це зображення стосується повномасштабного вторгнення, антитерористичної операції, чи взагалі російсько-української війни. Місцевість на фото нагадує українське село або невелике місто, і видно поліцейську, але не можна точно визначити, чи це українська поліція. Така

невизначеність у виборі зображень може ввести в оману читачів і знизити довіру до джерела інформації (Рис. 2.2.). Крім того, використання ілюстративних фото без чіткого пояснення їхнього контексту може створити плутанину та дезорієнтацію серед аудиторії. Подібне особливо важливо в умовах війни, коли точність і достовірність інформації мають вирішальне значення для підтримки морального духу населення та забезпечення належної обізнаності про ситуацію. Журналістам варто ретельно підбирати фотографії, забезпечуючи їх відповідними підписами та контекстом, щоб уникнути двозначності та підвищити довіру читачів до своїх матеріалів. Використання актуальних та достовірних зображень допоможе забезпечити більш точне висвітлення подій та підтримати інформаційну гігієну в умовах війни [8].

Рис. 2.2. – Фото руїн на Донеччині

Наприклад, у публікації ««Наскільки нас вистачить, буде видно»: воїни ЗСУ розповіли про тяжкі бої на Бахмутському напрямку» журналісти, крім загальних світлин техніки та бліндажів, опублікували фото військового, який наразі знаходиться на передовій у Донецькій області. На нашу думку, це не лише неетично, але й може загрожувати життю самого військового, його рідним та побратимам (Рис. 2.3.). Публікація таких зображень без належного дотримання заходів безпеки може призвести до виявлення позицій українських військ ворогом. Подібне ставить під загрозу не лише життя

зображеного військовослужбовця, але й його товаришів по службі та цивільних осіб, які можуть опинитися в зоні обстрілу. Крім того, публікація таких фотографій може завдати емоційної шкоди родичам військових, які вже перебувають у стані постійного стресу. Журналісти повинні усвідомлювати відповідальність, яку вони несуть, публікуючи фотографії з передової. Використання фотографій має бути обґрунтованим і здійснюватися з дотриманням всіх етичних норм, щоб не наразити на небезпеку людей і не сприяти розповсюдженню стратегічно важливої інформації. У таких випадках, варто використовувати загальні фото або зображення, які не розкривають конкретних деталей і не можуть бути використані ворогом для нанесення шкоди [17].

Рис. 2.3. – Фотографія військового зі 110-ї бригади, яка воює на Бахмутському напрямі

З назви публікації ««Небо здригалося. Дуже страшно»: з'явилися кадри евакуації людей з прикордоння на Харківщині» вже зрозуміло, що мова йде про фотографії жителів міста Вовчанськ та інших прикордонних сіл, які окупанти намагаються захопити останніми днями. Питання щодо етичності публікації облич цих людей у мережі залишається відкритим. Однак, якщо ці люди дали згоду на інтерв'ю та зйомку, то, на нашу думку, весь світ повинен бачити, як страждають громадяни України, змушені тікати зі своїх домівок, аби зберегти своє життя та життя своїх рідних (Рис. 2.4.). Важливо також враховувати, що такі зображення можуть мати значний вплив на міжнародну

спільноту, привертаючи увагу до гуманітарної катастрофи, спричиненої війною. Вони можуть сприяти мобілізації міжнародної підтримки та допомоги, підвищуючи обізнаність про реальну ситуацію на місцях. Водночас, журналісти повинні дотримуватися етичних стандартів, забезпечуючи добровільну згоду людей на публікацію їхніх зображень і захищаючи їхню гідність та безпеку. Публікація таких кадрів також служить важливим документальним свідченням злочинів, вчинених агресором. Вони можуть бути використані як докази в міжнародних судах і трибуналах, сприяючи притягненню винних до відповідальності. Таким чином, етичне і відповідальне висвітлення таких подій має критичне значення для правдивого інформування громадськості та підтримки справедливості [18].

Рис. 2.4. – Евакуація українців із прикордоння Харківщини

Видання «BBC News Україна» також не завжди дотримується етичних норм та стандартів щодо публікації воєнних фотографій у своїх новинних постах. Наприклад, посилаючись на офіційне джерело BBC, українське новинне бюро публікує статтю кореспондента П. Лоуренса з перекладеним текстом, де відкрито розміщує фото українських артилеристів зі 128-ї гірсько-штурмової бригади в Запорізькій області. Це порушує етичні стандарти під час ведення війни, оскільки може загрожувати життю та здоров'ю бійців, зображених на фото (Рис. 2.5.). Такі дії можуть мати серйозні наслідки, зокрема виявлення точних позицій українських військових, що може

призвести до ворожих обстрілів та підвищення ризику для життя солдатів. Крім того, подібні публікації можуть деморалізувати особовий склад та їхні сім'ї, які побоюються за безпеку своїх рідних. Журналісти повинні усвідомлювати відповідальність за кожен опубліковану фотографію, особливо в умовах війни. Етичне висвітлення військових подій передбачає не тільки об'єктивність та достовірність, але й уважність до деталей, які можуть поставити під загрозу життя людей. Використання загальних, менш ідентифікаційних зображень або фотографій з попередніх подій, які не розкривають актуальних позицій чи тактичних деталей, може бути більш доцільним підходом. Таким чином, виданням слід ретельно аналізувати контент перед публікацією, щоб не нашкодити тим, кого вони намагаються підтримати своєю журналістською діяльністю [13].

Рис. 2.5. – Факт публікації фото українських військових кореспондентами «BBC News Україна»

У статті «Де відступає і де наступає українська армія» ми знову бачимо аналогічне порушення: опублікування фотографій українських військових без масок чи балаклав (Рис. 2.6.). Такі публікації піддають ризику ідентифікацію військових, що може поставити під загрозу їхнє життя та безпеку їхніх родин. В умовах війни особиста безпека військовослужбовців повинна бути пріоритетом, і журналісти повинні ретельно дотримуватися етичних стандартів, щоб захистити їх від можливих репресій та атак [4].

Рис. 2.6. – Фото українських військових поблизу Часового Яру

У публікації «Удар по Дніпру – є загиблі та багато поранених. Україна вперше знищила російський Ту-22М3 і ракети Х-22» крім фото зруйнованого будинку на Вокзальній площі у Дніпрі, також показано зображення дитячого майданчика, який, імовірно, знаходиться з іншого боку будівлі. Перевірити, чи це фото дійсно стосується цієї місцевості та атаки росії на місто 19 квітня, можуть лише місцеві жителі, впізнавши своє подвір'я. Адже під час пошуку на «Google» за запитом «ракетний удар по Дніпру 19 квітня» такої світлини немає (Рис. 2.7). Проте, навіть якщо це фото ілюстративне, воно має право на існування у цьому контексті, оскільки під час атаки постраждали не лише дорослі, але й діти. Світова громадськість повинна бачити наслідки агресії та розуміти її вплив на життя мирних мешканців, включаючи дітей. Важливо підкреслити, що використання таких зображень повинно супроводжуватися відповідними підписами, що пояснюють контекст і можливі джерела фотографій, аби уникнути дезінформації та маніпуляцій. Такі зображення є важливими для демонстрації масштабів руйнувань та гуманітарних наслідків війни. Вони допомагають привернути увагу міжнародної спільноти до трагедії, що розгортається в Україні, і можуть сприяти збільшенню підтримки та допомоги з боку інших країн. Однак, журналістам слід бути обачними у використанні ілюстративних фото, забезпечуючи їх відповідними поясненнями і зберігаючи довіру аудиторії [28].

Рис. 2.7. – Фото дитячого майданчика із місця ракетного удару по Дніпру

Війна в Україні привернула значну увагу світових медіа ще з початку російсько-українського військового конфлікту у 2014 році. Починаючи з 24 лютого 2022 року, Україна стала центральною темою у більшості західних медіа, таких як «BBC», «CNN», «New York Times» та інших. Величезна кількість кореспондентів, незважаючи на небезпеку, прибула до України для висвітлення подій. Як зазначив радник голови Офісу Президента України Михайло Подоляк у своєму інтерв'ю від 10 березня 2022 року, майже 2000 іноземних журналістів щодня перебувають у найгарячіших точках війни. Широка присутність міжнародних журналістів важлива в контексті донесення правдивої інформації про події в Україні до світової спільноти. Їхні репортажі допомагають формувати глобальну думку про конфлікт, привертають увагу до гуманітарної кризи та мобілізують міжнародну підтримку. Крім того, присутність іноземних кореспондентів створює додатковий тиск на агресора, оскільки кожен воєнний злочин і акт насильства стають відомими усьому світу. Міжнародні журналісти також працюють у співпраці з українськими колегами, що дозволяє глибше зануритися в контекст подій і забезпечує більш комплексне висвітлення ситуації. Незважаючи на ризики, вони залишаються на передовій, щоб надати світу непередбачувані та реалістичні репортажі, що розкривають справжню природу конфлікту і його вплив на життя звичайних

людей. Висвітлення війни в Україні є важливим інструментом у боротьбі за правду і справедливість, підкреслюючи важливість свободи слова і незалежної журналістики в сучасному світі [7, с. 848].

У перші дні війни більшість західних інформаційних агентств обмежувалася короткими повідомленнями про російську агресію проти України та публікаціями коротких коментарів західних політиків щодо перебігу бойових дій. Згодом увагу міжнародних мас-медіа привернув відчайдушний опір українських захисників і простих громадян проти російської армії. Героїзм мешканців міст-героїв, таких як Херсон, Харків, Миколаїв, Суми, Чернігів, Маріуполь та інших, у перші тижні війни допоміг усьому цивілізованому світові усвідомити незламну волю українського народу. Величезна підтримка від міжнародної спільноти, включаючи санкції проти росії, гуманітарну допомогу та постачання озброєння, стала можливою завдяки широкому висвітленню подій в Україні. Журналісти з різних країн розповідали про жахіття війни, руйнування, втрати серед мирного населення та героїчні вчинки українських воїнів і волонтерів. Численні репортажі не лише інформували світ про ситуацію на фронті, але й мобілізували глобальну підтримку та солідарність з Україною. Активна медійна підтримка також сприяла збільшенню тиску на уряди західних країн, стимулюючи їх до дій, спрямованих на допомогу Україні. Міжнародні організації, благодійні фонди та прості громадяни з різних куточків світу почали активно збирати кошти, надсилати гуманітарну допомогу та висловлювати свою солідарність з українцями через різноманітні акції та заходи. Таким чином, мужність і стійкість українського народу, висвітлена в міжнародних медіа, стала потужним чинником у формуванні світової підтримки та допомоги Україні в її боротьбі за свободу та незалежність.

Отже, розглянемо, як статті закордонних видань «BBC» та «New York Times» дотримуються етичних стандартів у публікації воєнних фотографій.

«The New York Times» є найстарішою і третьою за популярністю щоденною газетою у Сполучених Штатах Америки після «The Wall Street

Journal» і «USA Today». Заснована 18 вересня 1851 року, газета безперервно видається з того часу. Вона отримала 112 Пулітцерівських премій, що є рекордом серед новинних видань. Протягом своєї історії «The New York Times» відіграла ключову роль у висвітленні важливих подій, включаючи війни, політичні кризи, соціальні зміни та технологічні інновації. Завдяки своєму глибокому аналітичному підходу та високим журналістським стандартам, газета завоювала довіру мільйонів читачів по всьому світу. Її репортажі відзначаються точністю, неупередженістю та детальністю, що робить «The New York Times» важливим джерелом інформації для багатьох людей. У контексті висвітлення війни в Україні «The New York Times» також приділяє значну увагу дотриманню етичних стандартів. Газета ретельно підбирає фотографії, щоб уникнути сенсаційності та поважати гідність постраждалих. Публікації містять детальні пояснення та контекст, що допомагає читачам краще зрозуміти ситуацію на місці подій. Завдяки своїм зусиллям у підтримці високих стандартів журналістики, «The New York Times» продовжує бути лідером у галузі новинних видань [22].

У статті «Війна в Україні: США бачать «значний прогрес» української армії на півдні» автор публікує фотографію українських військових, які завдають вогневого удару по позиціях ворога. На зображенні не видно облич військових і неможливо ідентифікувати місцевість (Рис. 2.8). Подібне важливо для безпеки солдатів та запобігання розкриттю стратегічної інформації. Такі фотографії служать елементом контрпропаганди, підвищуючи впевненість українців у нашій перемозі та зміцнюючи віру в Збройні сили України. Вони також грають важливу роль у мобілізації моральної підтримки як всередині країни, так і серед міжнародної спільноти. Завдяки таким зображенням, світ бачить ефективність української армії та її рішучість захищати свою землю. Саме це сприяє підвищенню бойового духу військових і цивільних осіб, а також посиленню міжнародної підтримки України [38].

Рис. 2.8. – ЗСУ наносять удар по позиціям супротивника на півдні України

У публікації «Війна в Україні: «Люди називають нас привидами Бахмута» знову допущено серйозну помилку, аналогічну до тієї, що сталася в українському бюро новин: опубліковано фото військових, при цьому одного з них чітко видно (Рис. 2.9.). Подібне є неприпустимим з точки зору етичних стандартів і безпеки, оскільки публікація таких зображень може розкрити особу військового, що ставить під загрозу його життя та безпеку його родини [35].

Рис. 2.9. – Фото зі статті «ВВС», на якій видно бійців ЗСУ

Світлини із останніх атак на Харківщину та евакуації мирних жителів прикордоння, ймовірно, облетіли весь світ. У публікації «Україна бореться зі російськими атаками на північному сході» також представлені фотографії

евакуації цивільного населення з міста Вовчанськ (Рис. 2.10.). На зображеннях видно втомлених, розгублених людей, змушених покидати свої домівки через наступ російських військ. Такі фотографії, на нашу думку, повинні облетіти весь світ, щоб міжнародна спільнота усвідомила, що армія росії веде війну шляхом терору. Зображення не лише відображають людські страждання, але й демонструють жорстоку реальність війни, яку росія розв'язала проти України. Вони можуть стати потужним інструментом у приверненні уваги до гуманітарної кризи, спонукати до дій уряди інших країн та міжнародні організації, а також мобілізувати підтримку для України. Фотографії, що зображують страждання мирного населення, можуть допомогти світові зрозуміти масштаб трагедії та необхідність припинення агресії. Вони можуть викликати емпатію та солідарність, а також підштовхнути до більш рішучих дій щодо допомоги Україні та притягнення до відповідальності тих, хто вчиняє воєнні злочини. Таким чином, важливо продовжувати документувати та поширювати такі свідчення, щоб показати правду про війну в Україні та стимулювати міжнародну спільноту до активніших дій у підтримці українського народу [41].

Рис. 2.10. – Фото евакуації жителів Вовчанська

У публікації ««Глушіння»: як радіоелектронна боротьба змінює українські поля битв» журналісти знову порушують етичні норми та стандарти, показуючи обличчя українських військових під час висвітлення їхньої роботи, що суперечить правилам журналістики в умовах ведення

бойових дій (Рис. 2.11.). Розкриття облич солдатів може призвести до їхньої ідентифікації ворогом, що підвищує ризик репресій і атак як на фронті, так і в тилу. Журналісти повинні усвідомлювати свою відповідальність за захист тих, кого вони зображують у своїх матеріалах, особливо в умовах війни. Дотримання етичних стандартів включає використання фотографій, на яких обличчя військових приховані, або їх ідентифікаційні ознаки замасковані, допомагаючи забезпечити безпеку особового складу і водночас інформувати громадськість про важливі аспекти війни. Висвітлення подій повинно бути збалансованим, враховувати як право суспільства на інформацію, так і безпеку тих, хто знаходиться на передовій [37].

Рис. 2.11. – Фото українських військових, що знаходяться на позиціях поблизу Кремінної

Таким чином, можна побачити, що на більшості світлин російсько-української війни зображені руїни, страждання, втомлені та розгублені люди, які змушені залишати свої домівки і шукати прихисток в інших регіонах України або за кордоном. Часто також показуються дії військових, зброя та самі воїни ЗСУ. Однак як українські, так і закордонні ЗМІ не завжди дотримуються етичних стандартів, публікуючи обличчя військових, що заборонено, або використовуючи архівні фото, які не завжди можна перевірити на відповідність до конкретної події, і навіть до російсько-української війни в цілому. Окремо слід зазначити, що на сайті «ТСН» часто з'являються фото російської армії, такі як навчання, техніка, колони

військових тощо. Такі зображення можуть негативно вплинути на моральний дух українців і підірвати їхню віру в перемогу. Щоб уникнути таких наслідків, журналістам необхідно ретельніше підходити до вибору зображень, дотримуючись етичних стандартів і забезпечуючи відповідність фото реальним подіям.

2.2 Фотофейки про російсько-українську війну

Фотофейки являють собою маніпуляції з візуальним контентом, де акцент робиться не стільки на зміні самої фотографії, скільки на її специфічному тлумаченні в комплексі «зображення – текст». Це включає свідоме спотворення або підміну контексту фотографії, через що правдива і об'єктивна світлина стає частиною неправдивої інформації. Такі методи маніпуляції можуть використовуватися для створення фальшивих новин, пропаганди або дезінформації, що вводить глядачів в оману. Таке особливо небезпечно в епоху соціальних мереж, де такі зображення можуть швидко поширюватися та формувати громадську думку на основі неправдивих фактів. Тому важливо вміти критично оцінювати візуальний контент і перевіряти достовірність джерел, щоб не стати жертвою інформаційних маніпуляцій.

Воєнний фотокореспондент Е. Адамс зазначив, що «фотографії – це наймогутніша зброя у світі. Люди довіряють їм; але навіть без втручання фотографії можуть вводити в оману. Вони – лише часткова правда» [26, с. 51]. Іншими словами, навіть найбільш правдиве фото може стати оманливим, якщо його вирвати з контексту. Подібне підкреслює важливість критичного мислення при аналізі візуальної інформації. В сучасному світі, де зображення можуть легко поширюватися та впливати на громадську думку, важливо розуміти, що фотографії можуть бути використані для маніпуляцій. Необхідно завжди враховувати контекст, в якому було зроблено та показано фото, щоб не стати жертвою дезінформації та неправдивих інтерпретацій.

Один з класичних випадків фотофейку, який використовував зображення дитини, з'явився у британських та американських ЗМІ у 1933 році. Це фото начебто показувало майбутнього лідера нацистської Німеччини Адольфа Гітлера в дитинстві. На фотографії обличчя малюка виглядало тривожно та загрозово: зловісна усмішка, складені брови, напівзакриті очі та жирний пасмо волосся на чолі (рис. 2.12). Цей образ був явно спрямований на те, щоб вплинути на сприйняття Гітлера як фігури, яка вже в найранішому віці мала зловіщі риси, а тим самим підсилити негативне ставлення до нього. Використання фотографій у такому контексті підкреслює силу візуального впливу та важливість критичного ставлення до зображень, які можуть бути маніпульовані з метою формування громадської думки.

Рис. 2.12. – Фотофейк «Немовля Гітлер»

Фото було поширено компанією Asme Newspictures, Inc. та опубліковано в численних газетах та журналах. Наприклад, у жовтні 1933 року газета «Chicago Tribune» розмістила знімок поряд з фотографією дорослого Гітлера. Однак виявилось, що на фото було зображено іншу дитину. Німецьке консульство в Чикаго висловило своє незадоволення, надіславши лист до «Chicago Tribune» з виправленням та надало автентичну фотографію маленького Гітлера [26, с. 56]. Додаткові розслідування, проведені Asme

Newspictures, показали, що знімок «немовляти Гітлера» походив із лондонського офісу синдикату, який, у свою чергу, отримав його з Австрії, батьківщини Гітлера. Дальші сліди загубились, і особа, що створила містифікацію, так і не була ідентифікована.

Інцидент викликав обговорення щодо відповідальності ЗМІ за поширення неперевіраних візуальних матеріалів та наголосив на важливості перевірки інформації перед публікацією. Західні медіа визнали потребу в більш ретельному контролі джерел та вмісту, щоб запобігти поширенню дезінформації, особливо коли це стосується візуальних зображень важливих історичних осіб. Випадок слугував уроком для медіа-індустрії про вплив і потенційні наслідки недостовірних фотографій у громадській свідомості.

росія також активно розповсюджує численні фотофейки, пов'язані як з війною на Донбасі, так і з повномасштабним вторгненням, яке почалося 24 лютого 2022 року. Наприклад, у 2021 році проросійські активісти організували фотовиставку в центрі Берліна, де показували фото дітей, які нібито загинули від дій української армії. Одне з таких фото (рис. 2.13) зображує хлопчика, який ніби шукає свою маму після ракетного удару. Однак, як було встановлено, фото є постановкою з пропагандистського відео, і насправді хлопчик не губив свою маму, яка жива і здорова.

Це лише один з багатьох прикладів використання фотофейків у російській пропаганді. Інші випадки включають підроблені зображення руйнувань та жертв, які приписуються українським військам, щоб дискредитувати Україну на міжнародній арені та вплинути на громадську думку. Такі дії є частиною ширшої інформаційної війни, яку веде Росія, щоб виправдати свої агресивні дії та сформувати хибну реальність щодо конфлікту.

Рис. 2.13. – Фотофейк «Маленький хлопчик на Донбасі шукає свою маму»

На іншій фотографії показані діти, що визирають з-під руїн будинку, які нібито знаходяться на Донбасі. Проте, як з'ясувалося, це зображення було вперше опубліковане в соціальних мережах сирійським поетом ще 4 липня 2013 року (рис. 2.14), тобто задовго до початку окупації Донецької та Луганської областей.

На наш погляд, випадок є яскравим прикладом того, як використовуються старі фотографії з інших конфліктів для маніпуляції суспільною думкою. Такі знімки не тільки вводять в оману громадськість, але й сприяють поширенню неправдивих наративів про ситуацію на Донбасі. Наголошуємо на важливості перевірки автентичності джерел інформації, особливо в умовах інформаційної війни.

Рис. 2.14. – Справжня світлина дітей, опублікована сирійським поетом російські пропагандисти не лише маніпулюють свідомістю людей, поширюючи фальшиві фото дітей, але й намагаються дискредитувати український уряд та армію. Наприклад, у листопаді 2023 року ЗМІ країни-агресора опублікували зображення, на якому нібито показано українського солдата, що замерзає в окопі (рис. 2.15). Однак, з'ясувалося, що це фото не має відношення до російсько-української війни. Насправді, знімок зроблений щонайменше 10 років тому під час тренувань російського спецназу з виживання [33].

Такий приклад є частиною ширшої кампанії з дезінформації, спрямованої на підрив довіри до українських військових та створення негативного образу України на міжнародній арені. Використання таких старих зображень для маніпуляції громадською думкою підкреслює масштаб і цинізм інформаційної війни, яку веде росія.

Вважаємо, що подібні фейки створюють помилкове уявлення про ситуацію на фронті та підривають моральний дух як військових, так і цивільного населення. Для ефективної протидії цій загрозі необхідно постійно перевіряти джерела інформації, підвищувати медіаграмотність та розвивати навички критичного мислення серед населення. Поширення правдивої

інформації та оперативне спростування фейків є ключовими елементами в боротьбі з пропагандою та захистом інформаційного простору.

Рис. 2.15. – Фотофейк «Український солдат замерзає в окопі»

Рис. 2.16. – Фотофейк «Українець їсть руку кацапа»

Ще одним широко розповсюдженим фотофейком є зображення, на якому нібито український військовий їсть руку вбитого російського солдата (рис. 2.16). Насправді ж це фото було зроблено під час зйомок фільму «Ми з майбутнього» у 2008 році. Чоловік на світлині є художником-реквізитором

кінофільму, а нібито відірвана кінцівка – це звичайний муляж, використаний для створення спецефектів [29].

Приклад демонструє, як далеко можуть зайти пропагандисти, використовуючи шокуючі та огидні образи для маніпуляції громадською думкою. Такі фейки не тільки вводять в оману, але й намагаються посіяти ненависть та ворожнечу між народами, підриваючи зусилля з мирного врегулювання конфлікту.

ЗМІ рф намагаються сформувати образ доброзичливих російських військових, які не розстрілюють мирних українських громадян, а навпаки, організують гуманітарні коридори і допомагають евакуювати місцевих жителів з найгарячіших точок бойових дій. Наприклад, навесні російські ЗМІ опублікували фото зруйнованого Ірпінського мосту, під яким місцеві жителі ховалися від російських обстрілів в очікуванні евакуації. Проте у версії російської пропаганди міст і люди були переміщені до Маріуполя (рис. 2.17), а відповідальність за зрив евакуації переклали на українську сторону [29].

Такі маніпуляції спрямовані на створення хибного уявлення про дії російських військових та виправдання їхньої агресії. Вони намагаються представити українську сторону як винуватців трагедій, вводячи в оману як внутрішню, так і міжнародну аудиторію. Це частина ширшої інформаційної війни, де використання фальшивих або спотворених фактів є стандартною практикою. Подібні приклади пропаганди також демонструють, наскільки важливо бути обережними з інформацією, яка надходить з окупованих територій та зон бойових дій. Для протидії таким маніпуляціям необхідно активно працювати над викриттям неправдивих повідомлень, використовуючи достовірні джерела та незалежні розслідування. Сприяння прозорості та поширення правдивої інформації допоможе підвищити обізнаність громадськості та зміцнити її стійкість до дезінформації. Також важливо підтримувати міжнародну співпрацю у сфері боротьби з пропагандою, щоб спільними зусиллями захистити правду та забезпечити об'єктивне висвітлення подій.

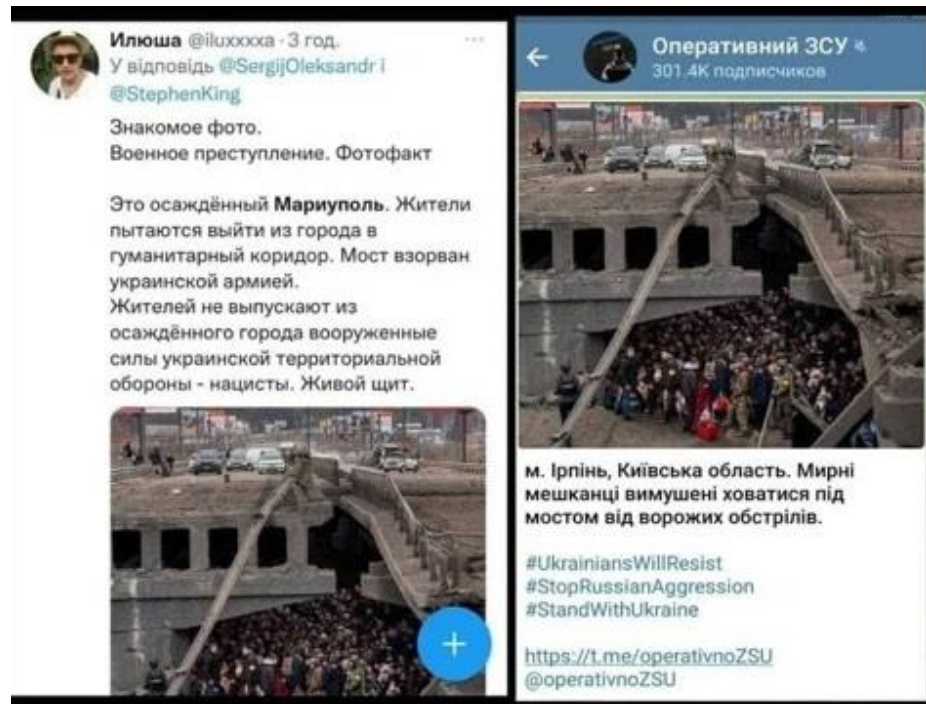

Рис. 2.17. – Фотофейк «російські воєнні виводять людей з-під обстрілів у Маріуполі»

росіяни часто зображають українців як нацистів, представляючи їх жорстокими, зверхніми і неповажними до інших національностей. Наприклад, велике поширення отримало фото, на якому нібито показано огляд українського полоненого в Донецьку, на тілі якого видно татуювання з фашистською символікою [29]. Однак, це фото було зроблене ще в червні 2005 року в білоруській в'язниці (рис. 2.18). Такі фальсифікації є частиною цілеспрямованої кампанії з дискредитації українців, намагаючись створити негативний образ і виправдати агресивні дії росії. Маніпуляції з використанням старих або підроблених фотографій сприяють поширенню дезінформації та підбурюють ненависть. Це підкреслює важливість критичного ставлення до інформації та необхідність ретельної перевірки її джерел. Викриття таких фейків і поширення правдивих даних є ключовими елементами у боротьбі з пропагандою, спрямованою на розпалювання ворожнечі та виправдання воєнних злочинів.

Рис. 2.18. – Фотофейк «Огляд полоненого українського військовослужбовця у Донецьку»

Таким чином, російські мас-медіа використовують фотофейки для дискредитації українських Збройних Сил, поширюючи зображення нібито постраждалих дітей Донбасу, застосовуючи фото своїх військових, в'язнів або кадри з фільмів, що не мають жодного відношення до російсько-української війни. Пропагандисти також використовують знімки евакуації мирних жителів українськими військовими, додаючи до них вигідний для себе контекст. Усе це робиться для виправдання вторгнення в Україну. Такий підхід має на меті не тільки зганьбити українських військових, але й сформувати у світової спільноти спотворене уявлення про реальні події. Проте, завдяки розвитку технологій та доступу до різноманітних джерел інформації, ці маніпуляції швидко викриваються. Сучасні інструменти для перевірки фактів дозволяють оперативно розпізнавати фейки та розповсюджувати правдиву інформацію, що робить зусилля російської пропаганди менш ефективними. Незважаючи на це, пропагандистська машина продовжує генерувати нові фейки, намагаючись впливати на емоції та свідомість людей. Важливо, щоб світова спільнота залишалася пильною та критично налаштованою до таких спроб маніпуляції. Постійне викриття неправдивої інформації допомагає підірвати довіру до російських медіа і зменшувати їхній вплив. Освітні програми та медіаграмотність грають ключову роль у протидії дезінформації.

Інформування громадськості про методи та техніки пропаганди сприяє формуванню стійкості до фейкових новин та зберігає об'єктивність у висвітленні подій. Лише завдяки спільним зусиллям можна ефективно протистояти інформаційній війні та захистити правду.

Висновки до розділу 2

Російсько-українська війна зумовила значну увагу медіа до воєнних подій, однак у цьому процесі виникають етичні дилеми, пов'язані з публікацією воєнних фотографій. Аналіз матеріалів на новинних сайтах показує, що не всі українські та закордонні ЗМІ дотримуються етичних стандартів. Вони іноді публікують фотографії військових без належного приховування їх обличчя або використовують архівні фото без чіткого контексту. Такі дії можуть загрожувати безпеці солдатів та створювати плутанину серед аудиторії. Водночас, журналісти повинні усвідомлювати свою відповідальність за підтримку морального духу населення та об'єктивне висвітлення подій, уникаючи сенсаційності та маніпуляцій. Правильний підхід до вибору фото може сприяти зміцненню національної єдності та міжнародної підтримки України в її боротьбі за незалежність.

Фотофейки, активно використовувані в російсько-українській війні, являють собою маніпуляції з візуальним контентом, де правдиві зображення представлені у викривленому контексті для створення дезінформації та пропаганди. Ці методи включають свідоме спотворення або підміну контексту фотографій, що формує хибне уявлення про реальність і впливає на громадську думку. В епоху соціальних мереж такі фейки швидко поширюються, підриваючи довіру до ЗМІ та вводячи в оману аудиторію. Наприклад, пропагандисти використовують старі або підроблені фото, видаючи їх за свідчення актуальних подій, як у випадках з фальшивими зображеннями дітей Донбасу чи військових. Такі дії не тільки дискредитують

українські Збройні Сили, але й формують спотворене уявлення про події в Україні. Для протидії цій загрозі необхідно критично оцінювати візуальний контент, перевіряти джерела та поширювати правдиву інформацію. Завдяки сучасним технологіям та інструментам для перевірки фактів, фейки можуть бути оперативно викриті, зменшуючи їхній вплив. Важливо також підвищувати медіаграмотність населення, щоб зміцнити його стійкість до маніпуляцій та захистити інформаційний простір від дезінформації.

ВИСНОВКИ

За результатами дослідження сформульовано наступні висновки:

1. Розглянуто поняття «інформаційної війни» як органічної складової російсько-української війни. Інформаційна війна, яка розгортається в контексті російсько-українського конфлікту, відіграє провідну роль у підтримці та розширенні військових та політичних амбіцій росії. Така стратегія має на меті не просто дискредитувати Україну, але й змінити сприйняття її на міжнародній арені, забезпечити підтримку власних дій серед населення росії та маніпулювати міжнародною громадською думкою. Основним інструментом інформаційної війни є масові медіа та інтернет-платформи, через які російські пропагандисти поширюють недостовірну інформацію. Наративи зазвичай зображують Україну як державу, де правлять «фашистські» та «нацистські» сили, що нібито загрожують безпеці російськомовного населення. Подібні твердження використовуються для виправдання воєнних дій росії і як засіб мобілізації російської громадськості на підтримку війни. Окрім того, росія застосовує інформаційну війну для впливу на рішення та політику інших держав. Через дезінформацію та кібератаки намагається дестабілізувати політичні системи в Європі та США, спонукати до зміни політичної поведінки та зменшити підтримку України. Така стратегія може включати в себе втручання в вибори, спонукання до політичних розбратів та посилення поляризації суспільної думки. Науковці вказують на необхідність розвитку засобів протидії інформаційним загрозам, таких як вдосконалення законодавства у сфері кібербезпеки та посилення міжнародної співпраці у цій галузі. Важливим є також підвищення обізнаності населення щодо методів інформаційного впливу, щоб люди могли критично оцінювати інформацію, з якою вони стикаються. Отже, інформаційна війна в контексті російсько-українського конфлікту являє собою складний вектор агресії, спрямований на підрив стабільності та

безпеки України, а також на формування міжнародної політики, що відповідає інтересам росії.

2. Окреслено поняття «воєнна фотографія» як елементу документування подій та засобу для маніпуляцій. Поняття «воєнна фотографія» включає дві основні функції: документування подій та використання як засобу маніпуляції. У контексті документування, воєнна фотографія відіграє важливу роль у передачі правдивої інформації про події, що відбуваються, особливо під час конфліктів. Вона дозволяє зафіксувати моменти реальності, передаючи візуальні образи подій, людей та місць з високим ступенем точності. Така здатність фотографії робить її потужним інструментом для збереження історичної правди та створення архівів подій. Значення воєнної фотографії як інструменту документування полягає у її здатності відтворювати реальність з мінімальними спотвореннями. Подібне дозволяє медіа і урядовим органам ефективно протидіяти дезінформації та пропаганді, надаючи достовірні докази подій, що відбуваються. Воєнна фотографія також відіграє важливу роль у формуванні громадської думки, допомагаючи аудиторії краще зрозуміти та оцінити складні аспекти дійсності. Вона сприяє збереженню візуальних спогадів про важливі події, героїв та трагедії війни, що стає частиною історичної спадщини. У сучасних медіа, воєнна фотографія також виступає важливим елементом стратегічної комунікації. Вона допомагає урядам і журналістам створювати сильні емоційні зв'язки з аудиторією, впливаючи на громадські настрої та підтримуючи моральний дух населення. Якісні фотографії можуть не лише інформувати, але й викликати емоційний відгук, мобілізуючи громадян до дій і підтримуючи патріотичний дух. Водночас, воєнна фотографія може бути використана як засіб маніпуляції. Пропагандисти можуть навмисно вибирати або змінювати зображення для створення певного нарративу, що відповідає їхнім цілям. Фотографії, що викликають сильні емоції, можуть бути використані для впливу на суспільну думку та маніпулювання свідомістю аудиторії. Вони можуть

створювати певні настрої або підсилювати певні переконання, що робить їх ефективним інструментом пропаганди. Сучасні технології, включаючи соціальні мережі та цифрові платформи, значно розширюють можливості використання воєнної фотографії як засобу маніпуляції. Швидкість розповсюдження фотографій та їх доступність для широкої аудиторії роблять їх потужним інструментом у руках тих, хто бажає контролювати інформаційні потоки і впливати на громадську думку. Таким чином, воєнна фотографія є двоєдиним феноменом, який, з одного боку, забезпечує точне документування подій і сприяє інформуванню громадськості, а з іншого боку, може бути використаний для маніпуляцій та впливу на суспільну свідомість. Важливість воєнної фотографії в сучасному інформаційному просторі неможливо переоцінити, адже вона здатна формувати громадську думку, підтримувати моральний дух населення та сприяти боротьбі з пропагандою і дезінформацією.

3. Проаналізовано етичні засади воєнної фотографії. Отже, етичні засади воєнної фотографії мають велике значення, оскільки вони впливають на суспільне сприйняття війни та її наслідків. Воєнна фотографія, починаючи з художніх зображень і до сучасних фотографій, виконує важливу документальну функцію. Вона не лише фіксує події на полі бою, але й впливає на моральний дух суспільства, формує історичну пам'ять і слугує матеріалом для мистецьких та історичних досліджень. Фотографи, працюючи у зонах бойових дій, зосереджуються на широкому спектрі сюжетів, які відображають глибокі емоції та особисті історії учасників конфлікту. Такі знімки стають важливими документами, які допомагають суспільству осмислити масштаб і вплив війни на життя людей. Вони також можуть стати інструментами ідеологічної пропаганди або документувати страждання та смерть, сприяючи формуванню громадської думки та викликаючи глобальну увагу. Питання етики у військовій фотожурналістиці стають ще більш актуальними в умовах інформаційної війни. Зокрема, використання архівних зображень або

маніпуляція знімками для пропагандистських цілей є серйозною проблемою. Військові журналісти повинні дотримуватися високих стандартів професійної етики, перевіряти достовірність зображень та уникати публікації графічних сцен насильства без дозволу. Подібне сприяє підтриманню довіри аудиторії та забезпеченню точності інформаційного потоку, що є критично важливим у воєнних умовах.

4. Визначено етичні дилеми воєнної фотографії російсько-української війни у вітчизняних та закордонних медіа. Війна в Україні, яка розпочалася у 2014 році з анексії Криму і загострилася у 2022 році з повномасштабним вторгненням росії, стала предметом активного висвітлення у міжнародних та вітчизняних медіа. Аналіз використання воєнних фотографій у звітах про війну виявляє низку етичних дилем, з якими зіштовхуються журналісти та редакції. Перш за все, важливо відмітити етичну дилему відображення реальності війни через фотографії, які часто є жорстокими та болісними для сприйняття. Це включає показ руйнувань, постраждалих цивільних осіб і воєнних дій. З одного боку, такі зображення мають велику інформаційну та емоційну цінність, з іншого – можуть спричинити травму у глядачів. Журналісти зобов'язані балансувати між необхідністю інформування громадськості та потенційною шкодою, яка може бути завдана публікацією занадто графічних матеріалів. Іншою значущою проблемою є питання безпеки зображених осіб, особливо коли йдеться про військових і цивільних в умовах бойових дій. Публікація фотографій, на яких можна ідентифікувати особу або місцезнаходження, може призвести до серйозних наслідків, включаючи ризик для життя. Важливо, щоб медіа перевіряли фотоматеріали на предмет потенційної шкоди та вибирали зображення, які не наражають на небезпеку індивідів або оперативні дані. Крім того, є питання об'єктивності та вірності зображень. Використання архівних або ілюстративних фото, які не відповідають реальним подіям, може ввести в оману аудиторію і спотворити сприйняття реальності. Воєнні фотографії повинні точно

відображати контекст та бути супроводжені чіткими поясненнями для уникнення дезінформації. Журналісти також стикаються з дилемою вибору між відображенням жорстокості війни та потенційним впливом таких зображень на моральний дух аудиторії. Зображення перемог, знищення ворожої техніки чи знесилоного ворога можуть підсилити віру в перемогу і підняти національний дух, але такий підхід вимагає обережності, щоб не перейти в рамки пропаганди. Таким чином, висвітлення війни через фотографії вимагає від медіа високого рівня професіоналізму, етичності та відповідальності. Це стосується як українських, так і міжнародних засобів інформації, які мають важливу роль у формуванні громадської думки і міжнародної підтримки.

5. Розкрито фотофейки про російсько-українську війну. Фотофейки, що виникають під час російсько-української війни, представляють собою потужний інструмент маніпуляції громадською думкою. Основна тактика таких фейків полягає не лише в зміні фотографій, але й у перекрученні їхнього контексту, що робить правдиве зображення частиною неправдивої інформації. В епоху соціальних мереж ці фейки швидко поширюються, формуючи хибні уявлення та зміщуючи акценти громадської думки. Подібне підкреслює необхідність критичного мислення та вміння перевіряти достовірність джерел. Одним із перших відомих випадків фотофейків є фото дитинства Гітлера, яке поширювали в 1933 році, щоб підкреслити його зловісні риси з самого дитинства. Це показує, як навіть справжні фотографії можуть бути використані для формування певного нарративу, якщо їх вирвати з контексту або надати їм іншого значення. Такі випадки підкреслюють важливість відповідального ставлення ЗМІ до візуальних матеріалів. Сучасний приклад російської пропаганди включає фальшиві зображення дітей, які нібито загинули від дій української армії. Такі фотографії, як наприклад постановочне фото хлопчика, що шукає маму після ракетного удару, використовуються для створення емоційного впливу та дискредитації українських військових. Інші приклади включають

підроблені зображення руйнувань, які нібито спричинили українські війська, або старі фотографії з інших конфліктів, видані за сучасні події на Донбасі. Ще один показовий випадок – це фото, на якому нібито український військовий їсть руку вбитого російського солдата. Зображення, взяті зі зйомок фільму, використовується для провокування ненависті та підбурювання ворожнечі. Подібні фейки спрямовані на дискредитацію українських військових та виправдання агресії росії. З іншого боку, російські медіа також намагаються формувати образ доброзичливих російських військових, наприклад, показуючи евакуацію місцевих жителів з-під обстрілів, хоча відповідальність за обстріли перекладається на українську сторону. Такі маніпуляції спрямовані на створення хибного уявлення про дії росії та дискредитацію українських військових. Всі наведені приклади підкреслюють необхідність ретельної перевірки інформації та підвищення медіаграмотності серед населення. Протидія дезінформації включає викриття фейків, поширення правдивої інформації та розуміння методів пропаганди. Освітні програми та міжнародна співпраця можуть сприяти підвищенню стійкості до інформаційних маніпуляцій, захищаючи правду та об'єктивність висвітлення подій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акоюн К. А. Медіаетика воєнного часу: військова журналістика в українсько-російській війні. URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/284/7825/16357-1?inline=1> (дата звернення: 30.03.2024)
2. Давліканова О., Костенко А. Аналітичний звіт. Війна наративів: образ України в медіа. «Вістка». 2022. 154 с. URL: <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/20512.pdf> (дата звернення: 20.03.2024)
3. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Інформаційна війна у медіапросторі сучасного суспільства. *Філософія*. 2022. С. 11–29 (дата звернення: 25.03.2024)
4. Де відступає і де наступає українська армія. 2024. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cd1vr01lmjno> (дата звернення: 04.04.2024)
5. Досенко А. Фотоконтент комунікативних платформ як механізм реалізації контрпропаганди в Україні. *Social Communications: Theory and Practice*. 2022. № 14 (2). С. 142–153 (дата звернення: 26.03.2024)
6. Етичний кодекс українського журналіста. URL: <https://www.pum-lutsk.org/?p=9696> (дата звернення: 29.03.2024)
7. Жугай В. Й. Висвітлення російсько-української війни 2022 року у ЗМІ. *Гельветика*. 2022. Т. 1. С. 847–851 (дата звернення: 31.03.2024)
8. Журавель М. Окупанти вдарили ракетами по підприємству на Донеччині: постраждали шахтарі. 2024. URL: <https://tsn.ua/ukrayina/okupanti-vdarili-raketami-po-vugledobuvnomu-pidpriyemstvu-na-donechchini-postrazhdali-shahtari-2580143.html> (дата звернення: 02.04.2024)
9. Клименко О. Авдіївка. Промзона. *Голос України*. 2016. URL: <http://www.golos.com.ua/article/265734> (дата звернення: 29.03.2024)

10. Копан О. В., Мельник В. І. Інформаційно-психологічна війна як засіб маніпулювання людською свідомістю. *Інформація і право*. 2016. № 2. С. 92–98 (дата звернення: 23.03.2024)
11. Куцька О. Агітація, пропаганда, інформаційно-психологічна війна: історія виникнення термінів, їх значення та взаємозв'язок. *Історія*. 2017. Вип. 1 (3). С. 3–10 (дата звернення: 21.03.2024)
12. Ліпкан В. А., Череповський К. П. Інкорпорація інформаційного законодавства України: монографія. 2014. 391 с. (дата звернення: 22.03.2024)
13. Лоуренс П. США відзначають «значний прогрес» українського контрнаступу на півдні. 2023. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cjqnyrklyq9o> (дата звернення: 04.04.2024)
14. Магда Є. Гібридна війна: вижити і перемогти. *Віват*. 2015. 304 с. (дата звернення: 23.03.2024)
15. Макаренко С. І. Інформаційне протиборство та радіоелектронна боротьба у війнах початку ХХІ століття. 2017. 546 с. (дата звернення: 21.03.2024)
16. Малик Я. Інформаційна війна і Україна. Демократичне врядування. *Науковий вісник*. 2015. Вип. 15. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=DeVr_2015_15_3 (дата звернення: 24.03.2024)
17. Наскільки нас вистачить, буде видно: воїни ЗСУ розповіли про тяжкі бої на Бахмутському напрямку. 2024. URL: <https://tsn.ua/exclusive/naskilki-nas-vistachit-bude-vidno-voyni-zsu-rozpovili-pro-tyazhki-boyi-na-bahmutському-napryamku-2577638.html> (дата звернення: 03.04.2024)

18. Небо здригалосся. Дуже страшно: з'явилися кадри евакуації людей з прикордоння на Харківщині. 2024. URL: <https://tsn.ua/video/video-novini/nebo-zdrigalosya-duzhe-strashno-kadri-evakuaciyi-lyudey-na-harkivschini.html> (дата звернення: 03.04.2024)
19. Несчетна С. Чи є у росії сили, необхідні для прориву на Харківщині: командувач НАТО дав відповідь. 2024. URL: <https://tsn.ua/ato/chi-ye-u-rosiyi-sili-neobhidni-dlya-prorivu-na-harkivschini-komanduvach-nato-dav-vidpovid-2580497.html> (дата звернення: 02.04.2024)
20. Офіційний сайт BBC News Україна. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian> (дата звернення: 01.04.2024)
21. Офіційний сайт BBC. URL: <https://www.bbc.com> (дата звернення: 01.04.2024)
22. Офіційний сайт новин «New York Times». URL: <https://www.nytimes.com> (дата звернення: 05.04.2024)
23. Офіційний сайт новин «ТСН». URL: <https://tsn.ua> (дата звернення: 31.03.2024)
24. Павлов Д. Специфіка здійснення контрпропагандистських політичних технологій. *Політологія*. 2017. № 297 (309). С. 46–52 (дата звернення: 28.03.2024)
25. Пилип'юк В. Особливості інформаційно-комунікативних та пізнавальних функцій фотографії. *Журналістика*. 2015. № 40. С. 271–279 (дата звернення: 26.03.2024)
26. Родигін К. М., Єрмакова І. О. Візуальний контент медіа як інструмент маніпуляцій в контексті інформаційно-сміслової війни. 2019. 144 с. (дата звернення: 08.04.2024)
27. Табінський Я. Візуальні концепти фотоілюстрації в медіа (на прикладі «UKRAÏNER» та «REPORTERS»). *Журналістика*. 2021. № 20. С. 86–95 (дата звернення: 27.03.2024)
28. Удар по Дніпру - є загиблі та багато поранених. Україна вперше знищила російський Ту-22М3 і ракети Х-22. 2024. URL:

<https://www.bbc.com/ukrainian/articles/c4n1dnzglx2o> (дата звернення: 05.04.2024)

29. Фотографія як зброя: як росія використовує фотофейки під час війни з Україною. URL: <https://tribun.com.ua/97793-fotografija-jak-zbroja-jak-rosija-vikoristovue-fotofejki-pid-chas-vijni-z-ukrainoju> (дата звернення: 09.04.2024)

30. Шпига П. С., Рудник Р. М. Основні технології та закономірності інформаційної війни. *Проблеми міжнародних відносин*. 2014. Вип. 8. С. 326–339 (дата звернення: 24.03.2024)

31. Штурхецький С. В. Особливості дотримання журналістських стандартів під час висвітлення бойових дій. *Information Society*. 2016. Вип. 23. С. 25–30 (дата звернення: 30.03.2024)

32. Шумка А. В., Черник П. П. Теоретичні аспекти інформаційних війн та національна безпека. *Грані*. 2015. № 9. С. 10–16 (дата звернення: 22.03.2024)

33. Як російські окупанти раптом стали українськими захисниками: історія фотофейка. URL: <https://behindthenews.ua/feiki/inshe/yak-rosiyski-okupanti-raptom-stali-ukrayinskimi-zahisnikami-istoriya-fotofeyka-629> (дата звернення: 08.04.2024)

34. Яковленко К. Ю. Військова фотографія як елемент документування подій та засіб маніпуляції. *Філологія*. 2014. № 11. Т. 2. С. 126–128 (дата звернення: 28.03.2024)

35. Beale J. Ukraine war: «People call us the Ghosts of Bakhmut». 2023. URL: <https://www.bbc.com/news/world-europe-66354363> (last accessed: 06.04.2024)

36. Electronic Warfare. *US Joint Chiefs of Staff*. 2007. 115 p. (last accessed: 20.03.2024)

37. Gibbons-Neff T., Shyvala Y. «Jamming»: How Electronic Warfare Is Reshaping Ukraine's Battlefields». 2024. URL:

<https://www.nytimes.com/2024/03/12/world/europe/ukraine-drone-russia-jamming.html> (last accessed: 07.04.2024)

38. Laurence P. Ukraine war: US sees «notable progress» by Ukraine army in south. 2023. URL: <https://www.bbc.com/news/world-europe-66686149> (last accessed: 06.04.2024)

39. Li Y. and Xie Y. Is a Picture Worth a Thousand Words? An Empirical Study of Image Content and Social Media. *Engagement Journal of Marketing Research*. 2020. № 57 (1). C. 1–19 (last accessed: 27.03.2024)

40. McLuhan M. *Understanding Media The extensions of man*. London and New York. 2003. 369 c. (last accessed: 25.03.2024)

41. Meheut C. Ukraine Fights to Hold Off Fierce Russian Assaults in Northeast. 2024. URL: <https://www.nytimes.com/2024/05/15/world/europe/ukraine-war-fighting-russia-advance.html> (last accessed: 07.04.2024)

АНОТАЦІЯ

Дипломна робота на тему «Воєнна фотографія як медіапродукт у структурі інформаційної війни на прикладі російсько-української війни» присвячена дослідженню ролі воєнної фотографії в інформаційних війнах, а також аналізу етичних аспектів та проблематики фотофейків. У роботі розглядаються поняття «інформаційної війни» та «воєнної фотографії», аналізуються етичні дилеми, пов'язані з використанням воєнних фотографій у вітчизняних та зарубіжних медіа, а також досліджуються випадки створення та поширення фотофейків.

Об'єкт дослідження: воєнна фотографія як медіапродукт у структурі інформаційної війни на прикладі російсько-української війни.

Предмет дослідження: властивості та функції воєнної фотографії в контексті інформаційної війни, зокрема її етичні дилеми та фотофейки.

Мета роботи: дослідження етичних аспектів використання воєнних фотографій у медіа та аналіз проблематики фотофейків у контексті російсько-української війни.

У роботі використані методи пошуку та аналізу теоретичних джерел, метод моніторингу та відбору воєнного фотоконтенту, порівняльний аналіз для вивчення етичних проблем воєнних фотографій у вітчизняних та закордонних медіа, а також метод узагальнення.

Ключові слова: воєнна фотографія, інформаційна війна, етичні дилеми, фотофейки, російсько-українська війна.

ABSTRACT

The bachelor's thesis titled "Military Photography as a Media Product in the Structure of Information Warfare: The Case of the Russian-Ukrainian War" is dedicated to studying the role of military photography in information wars, as well as analyzing the ethical aspects and issues related to photo fakes. The work examines the concepts of "information warfare" and "military photography," analyzes ethical dilemmas associated with the use of military photographs in domestic and foreign media, and investigates cases of creation and dissemination of photo fakes.

Object of the study: military photography as a media product within the structure of information warfare, using the example of the Russian-Ukrainian war.

Subject of the study: properties and functions of military photography in the context of information warfare, particularly its ethical dilemmas and photo fakes.

Objective of the work: to study the ethical aspects of using military photographs in the media and analyze the issue of photo fakes in the context of the Russian-Ukrainian war.

The study uses methods of searching and analyzing theoretical sources, monitoring and selecting military photo content, comparative analysis to study ethical problems of military photographs in domestic and foreign media, and the method of generalization.

Keywords: military photography, information warfare, ethical dilemmas, photo fakes, Russian-Ukrainian war.